

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Rapport 2013:27
REGERINGSUPPDRAG

Tillgängliga eurokoder och andra standarder inom byggsektorn

Tillgängliga eurokoder och andra standarder inom byggsektorn

Boverket november 2013

Titel: Tillgängliga eurokoder och andra standarder inom byggsektorn

Rapport: 2013:27

Utgivare: Boverket november 2013

Upplaga: 1

Antal ex: 80

Tryck: Boverket internt

ISBN tryck: 978-91-7563-068-7

ISBN pdf: 978-91-7563-069-4

Sökord: Eurokoder, Standard, Centrala standarder, Standardiseringsprocessen, Standardiseringsarbete, Tillgängliga standarder, Harmoniserade produktstandarder, Resultatkontrakt, Standardiseringsförordningen

Dnr: 1010-414/2013

Publikationen kan beställas från:

Boverket, Publikationsservice, Box 534, 371 23 Karlskrona

Telefon: 0455-35 30 50 eller 35 30 56

Fax: 0455-819 27

E-post: publikationsservice@boverket.se

Webbplats: www.boverket.se

Rapporten finns som pdf på Boverkets webbplats.

Rapporten kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Boverket 2013

Förord

Boverket har fått i uppdrag från regeringen att göra eurokoderna tillgängliga och utreda standarder inom byggsektorn.

I uppdraget har SIS, Dansk standard, Energistyrelsen i Danmark, Standard Norge, Direktoratet for Byggkvalitet i Norge, Finlands standardiseringsförbund, Miljöministeriet i Finland, Svensk Elstandard samt ett 10-tal andra myndigheter i Sverige varit behjälpliga med information.

Boverket har samrått med Kommerskollegium i detta uppdrag.

Rapporten har tagits fram av Caroline Bernelius Cronsioe, Sara Elfving, Madeleine Hjortsberg och Anders Karlsson.

Karlskrona november 2013

Janna Valik
generaldirektör

Förkortningar

	Förklaring
AMA	Allmän material- och arbetsbeskrivning
AV	Arbetsmiljöverket
BBR	Boverkets byggregler
CEN	European Committee for Standardization (Comité Européen de Normalisation). Utarbetar europastandarder för områden som inte täcks av CENELEC och ETSI.
CENELEC	Den europeiska kommittén för elektroteknisk standardisering
CEN/TC	CEN/Technical Committee
EMC	Elektromagnetisk kompatibilitet
EN	Europastandard från CEN/CENELEC
IEC	International Electrotechnical Commission. Utarbetar global standard inom elområdet
ISO	International Organization for Standardization. Utarbetar global standard inom alla områden utom telekommunikation och elteknik.
LOU	Lag om offentlig upphandling
LUF	Lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster
MSB	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
SEK	Svensk Elstandard
SIS	Swedish Standards Institute. Svensk medlem i CEN och ISO
SIS/TK	SIS/Teknisk kommitté
SS	Svensk standard
SS-EN	Europastandard fastställd som svensk standard
TRV	Trafikverket
TS	Transportstyrelsen
TSD	Tekniska specifikationer för driftskompatibilitet

Definitioner

	Förklaring
ATEX	Två olika EU-direktiv som behandlar utrustningar och arbetsmiljö i områden där det finns risk för explosionsfarliga blandningar
Eurokod	Europeiska konstruktionsstandarder
ICS-kod	International Classification for Standards ICS är ett sätt att klassificera standarder inom olika områden
Scope	Standardens omfattning

Innehåll

Tillgängliga eurokoder och andra standarder inom byggsektorn....	1
Förkortningar	4
Definitioner	4
Sammanfattning	7
Summary in English	8
Inledning	9
Bakgrund	9
Boverkets uppdrag	10
Metod	10
Avgränsningar	11
Slutsatser och förslag till åtgärder	13
Tillgängliga eurokoder	13
Centrala standarder för byggsektorn.....	13
Tillgängliga standarder	14
Mindre företags inflytande i standardiseringsprocessen.....	14
Statens och myndigheters roll i standardiseringen	15
Tillgängliga eurokoder	17
Översättning av eurokoder och kvalitetssäkring	17
Nedladdning av eurokoder på SIS webbplats	18
Centrala standarder för byggsektorn	19
Vad är en byggstandard?	20
Försäljningsstatistik för standarder inom byggsektorn.....	20
Centrala standarder för mindre företag och branschorganisationer ..	20
Hänvisning till standarder i myndigheters regelverk	21
Slutsats och förslag om centrala standarder.....	22
Tillgängliga standarder	23
Översättningar	23
Sätt att göra standarder tillgängliga	24
Slutsats och förslag om tillgängliga standarder	26
Mindre företags inflytande i standardiseringsprocessen	27
Branschorganisationernas roll.....	28
Svensk Elstandards arbete med småföretag.....	29
Standardiseringens Konsument- och Arbetstagaråd, SKA-rådet	30
Standardiseringsprocessen för byggrelaterade standarder	31
Slutsats och förslag om större inflytande för mindre företag	33
Statens och myndigheters roll i standardiseringen.....	35
Statens styrning av standardiseringen.....	35
Myndigheters roll och deltagande i standardiseringsarbetet	37
Bilaga 1 Mindre bygg- och entreprenadföretag i Sverige 2012	39
Bilaga 2 Myndigheters deltagande i standardiseringsarbete.....	41
Bilaga 3 Myndigheters hänvisning till standarder i regelverket.....	44
Bilaga 4 Översyn av standarder i Boverkets regelverk.....	47
Bilaga 5 Nordisk utblick	51

Sammanfattning

Boverket har fått i uppdrag av regeringen att tillgängliggöra de eurokoder som finns översatta till svenska, att översätta de eurokoder som ännu inte finns översatta samt att utreda vilka standarder som är de mest centrala och hur dessa kan göras mer tillgängliga. Därtill har Boverket fått i uppdrag att undersöka hur mindre företag kan få större inflytande i standardiseringsprocessen.

Tillgängliga eurokoder

Sedan den 1 juli 2013 är de eurokoder som finns översatta till svenska tillgängliga för kostnadsfri nedladdning på SIS webbplats för de som är bosatta eller verksamma i Sverige. Ytterligare eurokoder kommer att bli tillgängliga för nedladdning när de har översatts och kvalitetssäkrats. Även tillägg och ändringar till de tidigare översatta eurokoderna kommer att översättas kontinuerligt.

Tillgängliga standarder

Vad är en tillgänglig standard? Det behöver inte bara betyda att den är gratis, det kan också vara att den finns på svenska, att standardens innehållsförteckning och omfattning (scope) kan läsas före köp eller att den finns tillgänglig i olika format.

Standardiseringsprocessen är komplex och det är svårt att hitta lättförståelig information om hur en standard tas fram eller i vilka skeden innehållet kan påverkas. Boverket tar fram digitala processkartor och illustrationer för att enkelt visa hur detta hör ihop.

Centrala standarder

Begreppet ”central standard” är svårt att definiera, eftersom olika aktörer har behov av olika standarder. De standarder som myndigheters regelverk hänvisar till får en särskild status, och kan därför anses centrala. Sedan den 1 juli 2013 är CE-märkning av byggprodukter obligatoriskt vilket gör att harmoniserade produktstandarder har fått en central roll inom byggområdet.

Mindre företags inflytande i standardiseringsprocessen

Mindre företag utgör en stor andel av företagen inom byggsektorn och det är viktigt att få med deras intressen i standardiseringsprocessen och säkra att deras behov tillvaras i standarderna. Nyckeln till de mindre företagen går via branschorganisationerna eftersom de mindre företagen ofta saknar resurser för att själva engagera sig i större omfattning.

Statens och myndigheters roll i standardiseringen

Staten har ett stort intresse av att standardiseringen fungerar så att strategin för det svenska standardiseringsarbetet säkras. Staten bidrar ju även till finansiering av verksamheten. Boverket anser att det finns behov av en bättre styrning så att staten får bästa möjliga verksamhet utifrån sina behov.

Summary in English

The Swedish National Board of Housing, Building and Planning, Boverket, has been assigned by the government to make accessible the Eurocodes that are translated into Swedish, to identify key standards within the construction field and describe how these can be made more accessible. In addition, Boverket has been assigned to examine how small enterprises can gain greater influence in the standardization process

Accessible Eurocodes

Since July 1st, 2013, the Eurocodes that have been translated into Swedish are available for free download on the SIS website for those who live or work in Sweden. Additional Eurocodes will become available for download once they have been translated. The additions and changes to the previously translated Eurocodes will be translated continuously.

Accessible standards

What is an accessible standard? It does not have to mean that it is free, it could also be that it is translated into Swedish, or that the contents list and scope can be read prior to purchase, or that the standard is available in various formats.

The standardization process is complex and it is difficult to find easy to understand information about how a standard is developed, or at what stage the content may be influenced. Boverket is developing digital process maps to illustrate how the process is linked together.

Key standards

The term "key standard" is difficult to define, since different players need different standards. Those standards that regulations refer to acquire a certain status, and can therefore be considered to be key standards. Since July 1st, 2013, CE marking of construction products is mandatory, which have given the harmonized product standards a key role within the construction field.

Influence on the standardization process by small enterprises

Small enterprises make up a large proportion of the construction sector and it is important to take their interests into account and ensure that their needs are looked after in the standards. The key to the smaller companies go through professional trade organizations, since smaller enterprises often lack the resources to engage in the process at a larger scale

The roles of the state and authorities in the standardization

The state has a strong interest in that the standardization works, so that the strategy of the Swedish standardization is secured. The state contributes to the financing of the standardization work. Boverket believes that there is a need for better governance, so that the state gets the best possible activities based on its needs.

Inledning

Bakgrund

Byggsektorn initierade under 2012 en diskussion om kostnader för byggstandarder och en skrivelse, *Ökad tillgänglighet till byggstandarder minskar risken för fel och olyckor*¹, skickades till regeringen. Den tog upp kostnader för standarder som utgör en del av regelverket och att standarderna därför bör vara tillgängliga. Avsändarna till skrivelsen var Boverket, Byggherrarna, Byggmaterialindustrin, Byggnads, Elektriska installationsorganisationen, Fastighetsägarna, Ledarna, SABO, Svenska teknik & designföretag, Sveriges kommuner och landsting samt Sveriges Byggindustrier.

Boverket rapporterade under 2012 tre underhandsuppdrag från regeringen om

1. kostnader för byggstandarder,
2. omfattningen av användningen av standarder i byggsektorn och hänvisningar i Boverkets föreskrifter och allmänna råd samt
3. kostnader för översättning av eurokoderna.

Boverket fick uppdraget *Göra eurokoderna tillgängliga och utreda standarder inom byggsektorn* i regleringsbrevet för 2013.

¹ Dnr 109-604/2013

Boverkets uppdrag

Boverkets uppdrag, citat ur Boverkets regleringsbrev 2013

4. Göra eurokoderna tillgängliga och utreda standarder inom byggsektorn

Boverket får i uppdrag att göra de s.k. eurokoderna tillgängliga på marknaden till en så låg kostnad som möjligt. I uppdraget ingår även att analysera om det finns ett behov från branschen att översätta de eurokoder som i dag inte är översatta till svenska. Om så förekommer ska Boverket översätta dessa eurokoder till svenska.

Boverket får också i uppdrag att utreda vilka övriga standarder inom byggsektorn som är de mest centrala och föreslå hur dessa kan göras mer tillgängliga. Detta uppdrag ska även innehålla en analys inklusive förslag till hur mindre företag kan få större inflytande i standardiseringsprocessen. I denna analys ska Boverket samråda med Kommerskollegium.

Uppdraget att göra eurokoderna tillgängliga till en så låg kostnad som möjligt ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 25 januari 2013. Övriga delar av uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 21 juni 2013 och slutredovisas senast den 28 november 2013.

Metod

Boverket har, för att kunna genomföra uppdraget, bland annat gjort följande:

Eurokoder

- Boverket har ingått avtal med SIS om tillgängliga eurokoder.

Översättning av standarder

- Boverket har låtit översätta fler eurokoder samt tillägg och ändringar till redan översatta eurokoder.
- Boverket har låtit översätta harmoniserade produktstandarders omfattning (scope). Dessa kommer att publiceras på SIS webbplats.

Mindre företags inflytande i standardiseringsprocessen

- Utrednings- och översättningsföretaget, Markör, har gjort djupintervjuer med cirka 50 mindre företag inom byggbranschen för att få en bild av kunskapsläget om standardiseringen hos mindre företag, ta reda på vilka standarder de använder mest och hur mindre företag kan involveras i standardiseringsprocessen.
- Markör har också intervjuat cirka 15 branschorganisationer om hur de jobbar med att involvera sina anslutna små och medelstora företag i standardiseringen.

Standardiseringsprocessen

- SP, Tyréns och SIS fick i uppdrag att i korthet beskriva standardiseringsprocessen så att en person med ringa eller ingen förkunskap ska kunna förstå. Illustrationer skulle också tas fram som beskriver olika delar av standardiseringsprocessen, så att texten görs mer tillgänglig.
- Ett teknikdesignföretag, Burro, skapar en digital, intressant och fångande beskrivning av standardiseringsprocessen som kommer att publiceras på Boverkets webbplats i början av 2014.
- Simmons akustik och utveckling AB har beskrivit standardiseringen med utgångspunkt från akustikfrågorna.

- Myndigheterna Arbetsmiljöverket, Elsäkerhetsverket, Energimyndigheten, Hav- och vattenmyndigheten, Konsumentverket, Lantmäteriet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Socialstyrelsen, Strålsäkerhetsmyndigheten och Trafikverket har besvarat frågor om hur de ser på standarder och på sitt uppdrag inom standardiseringen.
- Svensk Elstandard har beskrivit hur de arbetar med att involvera mindre företag i standardiseringen.

Hänvisningar till standarder i regelverk

- Boverket har gjort en inledande analys av hänvisningarna till standarder i BBR.

Internationell utblick

- Boverket besökte Dansk standard och Standard Norge, Energi- styrelsen i Danmark och Direktoratet for Byggkvalitet i Norge för att få en nordisk utblick och jämförelse i uppdraget.
- Boverket har ställt skriftliga frågor till Finlands standardiseringsförbund (Byggproduktindustrin RTT) och till Miljöministeriet i Finland.

Övrigt

- Boverket besökte SIS för dialog kring de frågor som ställts till Dansk, Norsk och Finsk standard.
- Initierat en översyn och diskussion internt om Boverkets roll i standardiseringen

Avgränsningar

Centrala standarder

I uppdraget ingår att utreda vilka övriga standarder inom byggsektorn som är de mest centrala. Boverket avgränsar urvalet till standarder som ges ut av SIS och som omfattas av så kallade ICS-koder för byggsektorn. Standarder som används i förvaltningsskedet har valts bort.

Aktörer inom byggsektorn

Boverket har avgränsat byggsektorn till följande aktörer: byggherrar, byggmaterialtillverkare, underentreprenörer, byggentreprenörer, fastighetsägare, arkitekter och tekniska byggkonsulter (konstruktörer, VVS-konsulter m.fl.), kommunernas byggnadsnämnder, räddningstjänster m.fl. och branschorganisationer inom ovan nämnda målgrupper. Aktörer inom förvaltningsskedet har valts bort.

Mindre företag

En annan del av uppdraget innehåller en analys om hur mindre företag kan få större inflytande i standardiseringsprocessen. Mindre företag har Boverket tolkat som företag med 20 anställda eller färre. Definitionen har valts utifrån hur företagstrukturen ser ut inom den svenska byggsektorn. De mindre byggföretagen utgör en stor del av det totala antalet byggföretag i landet, drygt 20 000 stycken av totalt drygt 21 000 (cirka 98 pro-

cent). Närapå 60 procent av alla byggföretag är enmansföretag. Däremot arbetar en stor del av byggarbetarna, cirka 60 procent, i de större företagen.

Inom EU används dessa definitioner:

- Medelstora företag har färre än 250 anställda och en årlig omsättning under 50 miljoner euro och/eller balansomslutning under 43 miljoner euro.
- Små företag har färre än 50 anställda och en årlig omsättning och/eller balansomslutning under 10 miljoner euro.
- Mikroföretag har färre än 10 anställda och en årlig omsättning och/eller balansomslutning under 2 miljoner euro.

Översättning eurokoder

I uppdraget ingår även att analysera om det finns ett behov från branschen att översätta de eurokoder som i dag inte är översatta till svenska. De eurokoder som Boverket inte anser behöver användas i Sverige översätts inte. Det gäller eurokoderna om jordbävning där Boverket inte gör nationella val eftersom Sverige inte ligger längs någon kontinentalspricka. Inte heller eurokoden som avser rörledningar i mark (EN 1993-4-3) översätts liksom den eurokod som avser brandteknisk dimensionering (EN 1996-1-2) då Boverket ännu inte har tagit ställning till om den ska införlivas i det svenska regelverket eller inte.

Slutsatser och förslag till åtgärder

Tillgängliga eurokoder

SIS och Boverket har slutit ett avtal om fritt tillgängliga eurokoder. Det började gälla den 1 juli 2013 och gäller under fem år.

- Boverket kommer att kontinuerligt att låta översätta eurokoder samt tillägg och rättelser till dessa.
- Enligt Markörs enkät² till mindre företag och deras branschorganisationer känner inte många till att eurokoderna gjorts fritt tillgängliga i juli 2013. SIS och Boverket bör därför informera bättre om denna möjlighet.

Centrala standarder för byggsektorn

Standarder som myndigheter inom byggområdet hänvisar till i regelverk kan ses som centrala och bör finnas tillgängliga.

- Myndigheter inom byggområdet bör få i uppdrag att se över och ta fram en strategi för när och varför hänvisningar till standarder i regelverk görs, hur hänvisningarna är formulerade, på vilken nivå de görs och om det finns alternativ till att hänvisa till en standard (t.ex. ange kravnivå direkt i regelverket).

² Dnr 1010-414/2013

- Boverket fortsätter den översyn av hänvisningar till standarder i Boverkets byggregler, BBR, som påbörjats. Ett första steg är att hänvisningar till standarder som har upphävts tas bort alternativt ersätts med standarder som gäller. Därefter kommer det fåtal hänvisningar till harmoniserade produktstandarder som finns i BBR att ses över. Sedan 1 juli 2013 är de enligt EU-lagstiftning obligatoriska att använda för CE-märkning av byggprodukter, oavsett om hänvisningen finns i BBR eller inte. Enhetliga hänvisningar till standarder i Boverkets regelverk kommer också att formuleras. Och om det finns möjliga alternativa lösningar till standardhänvisningar bör det övervägas.

Tillgängliga standarder

Tillgängliga standarder behöver inte vara detsamma som att de tillhandahålls utan kostnad. Det kan också vara att standarderna finns i olika format, att de är översatta, att kostnaden är reducerad för vissa grupper och att kunskapen om hur de ska användas är god.

Översättning av standarder

- En myndighets regelverk bör finnas på svenska. Det innebär att även de standarder som regelverket hänvisar till bör finnas på svenska.
- För att tillverkare av byggprodukter enklare ska kunna avgöra ifall deras produkter omfattas av en harmoniserad standard, och därmed omfattas av kravet på obligatorisk CE-märkning, bör dessa standarders scope (omfattning) finnas översatta till svenska. Boverket låter därför översätta scopen i de harmoniserade produktstandardernas. De kommer därefter att finnas tillgängliga utan kostnad på SIS webbplats.
- SIS bör själva kunna översätta standarder, likt Norge och Danmark. Detta för att få en helhetssyn på alla översättningar och en bra kvalitet. SIS kan då också anlita externa experter om de inte har den nödvändiga tekniska kunskapen inom vissa områden.

Kostnader för standarder

- Mindre företag, högskolor och universitet bör kunna köpa standarder till ett reducerat pris.
- Det bör vara möjligt att köpa delar av en standard.
- Det bör vara möjligt att förhandsgranska standardens innehållsförteckning och omfattning på www.sis.se innan köp.

Mindre företags inflytande i standardiseringsprocessen

Boverket ser att informationen om standardiseringsprocessen behöver förbättras för att öka mindre företags förståelse och kunskap om standarder och hur de kan påverkas. Nyckeln till de mindre företagen går via branschorganisationerna eftersom de mindre företagen ofta saknar resurser för att själva engagera sig i större omfattning.

Mer information och utbildning om standardiseringsprocessen

- Standardiseringsprocessen på byggområdet kommer att beskrivas på ett enkelt sätt på www.boverket.se. Nivån på informationen utgår från den som har lite eller ingen förkunskap. Syftet är att skapa ett gemensamt kunskapsläge om standardiseringsprocessen så att alla kan förstå varandra inklusive mindre företag. Beskrivningen av processen ska vara klar i början av 2014.
- Mer riktad information till mindre företag, branschorganisationer, i undervisningen på högskolor och universitet, på branschmöten, mässor, utbildningar etc.
- Stöd till branschorganisationerna inom byggsektorn att involvera sina medlemmar.
- SIS bör erbjuda flexibelt deltagande i kommittéer och på så sätt öka deltagandet i fler kommittéer för branschorganisationerna.

Statens och myndigheters roll i standardiseringen

Staten har ett stort intresse av att standardiseringen fungerar så att strategin för det svenska standardiseringsarbetet säkras. Staten bidrar ju även till finansiering av verksamheten. Boverket anser att det finns behov av en bättre styrning så att staten får bästa möjliga verksamhet utifrån sina behov.

Myndigheternas roll som deltagare i standardiseringen behöver diskuteras och ses över.

Bättre långsiktig och strategisk styrning

- Upprätta en form av resultatkontrakt mellan staten och den nationella standardiseringsorganisationen, som ställer villkor för de anslag som staten bidrar med. Det ger möjlighet till en mer långsiktig och strategisk styrning. För byggområdet kan Boverket hjälpa till med att formulera detta.

Myndigheters engagemang i standardiseringen

- Myndigheterna inom byggsektorn får i uppdrag att ta fram en strategi för sitt deltagande i standardisering.
- En form av resultatkontrakt upprättas även mellan Boverket och den nationella standardiseringsorganisationen, SIS.

Tillgängliga eurokoder

Boverket har fått i uppdrag att göra eurokoderna tillgängliga på marknaden till en så låg kostnad som möjligt. Det har möjliggjorts genom att Boverket har tecknat ett femårsavtal om en förbetald fleranvändarlicens med SIS. Avtalet innebär att de eurokoder som finns översatta till svenska ska finnas tillgängliga för personer och företag verksamma i Sverige. Avtalet gäller från den 1 juli 2013.

I uppdraget ingår även att analysera om det finns ett behov från branschen att översätta de eurokoder som i dag inte är översatta till svenska. Eftersom det endast är möjligt att fritt tillhandahålla översatta eurokoder måste nya eurokoder samt tillägg och rättelser till redan översatta eurokoder översättas om de ska ingå i avtalet.

Översättning av eurokoder och kvalitetssäkring

Boverket ska analysera om det finns ett behov från branschen att översätta de eurokoder som i dag inte är översatta till svenska. För att säkra att även tillkommande och reviderade eurokoder blir tillgängliga har Boverket fått resurser för att översätta kommande eurokoder kontinuerligt inklusive tillägg och ändringar.

Boverket har fortsatt med att översätta de eurokoder som inte redan är översatta. Innan de kan publiceras som svenska standarder, SS-EN, och laddas ner utan kostnad på SIS webbplats måste de kvalitetssäkras. Boverket och SIS diskuterar just nu hur en kvalitetsäkring kan ske på ett enkelt, korrekt och rättssäkert sätt.

De eurokoder som Boverket och branschen inte anser behöver användas i Sverige översätts inte. Det gäller eurokoderna om jordbävning eftersom lastfallet inte är relevant för svenska geologiska förhållanden och några nationella val därför heller inte görs för dessa eurokoder. I övrigt

översätts inte heller eurokoden om rörledningar i mark³ eller den om brandteknisk dimensionering⁴ som Boverket ännu inte har tagit ställning till om den ska införlivas i det svenska regelverket eller inte.

Nedladdning av eurokoder på SIS webbplats

Eurokoderna kan laddas ner på SIS webbplats. För att kunna ta del av eurokoderna måste man vara verksam eller bosatt i Sverige samt registrera sina kontaktuppgifter hos SIS.

Enligt Markörs enkät känner inte många till att eurokoderna, som hänvisas till i EKS, har gjorts fritt tillgängliga i juli 2013. Det är därför viktigt att både SIS och Boverket informerar bättre om denna möjlighet.

Figur 1. Registreringssidan på sis.se för åtkomst av de översatta eurokoderna.

The screenshot shows the registration page on sis.se. At the top, there is a search bar with the text 'Sök bland 100 000 standarder, projekt, utbildningar, böcker och verktyg' and a 'Sök' button. To the right, there is a shopping cart icon labeled 'Visa varukorgen' with a '0' inside. The navigation menu includes 'Teman', 'Eurokoder', and 'Svenska eurokoder'. The main heading is 'Ta del av de svenska eurokoderna'. Below this, there is a text block: 'Via ett unikt avtal med Boverket kan du som är verksam eller bosatt i Sverige få tillgång till det licensavtal som Boverket tecknat med SIS. Genom att fylla i formuläret nedan skickar vi dig inloggningsuppgifterna till vår webbtjänst e-nav där du har tillgång till dina eurokoder.' Below the text is a contact information box: 'Har du frågor kontakta SIS kundservice 08-555 523 10 eller sis.sales@sis.se'. The registration form is titled 'Kontaktuppgifter' and includes fields for 'Förnamn', 'Efternamn', 'Företag / Organisation', 'Telefon', and 'E-post'. There is a checkbox for 'Jag bekräftar att jag bedriver verksamhet i Sverige alternativt är bosatt i Sverige.' and a 'Registrera dig' button. A security challenge window is visible, showing the letters 'YKS' and the text 'Type the Moving Letters'.

³ EN 1993-4-3

⁴ EN 1996-1-2

Centrala standarder för byggsektorn

I Boverkets uppdrag ingår att utreda vilka övriga standarder inom byggsektorn, förutom eurokoderna, som är de mest centrala.

När Eurokoderna år 2011 ersatte de nationella konstruktionsreglerna blev det nödvändigt att använda standarder för att få veta vilka konstruktionsregler som gäller i Sverige. Det initierade diskussionen att svenska regelverk ska vara tillgängliga utan kostnad. Alla myndigheter inom byggområdet hänvisar till standarder i olika omfattning och på olika sätt i sina regelverk. Beroende på hur hänvisningarna till standarder görs kan de ses som centrala för byggsektorn och bör finnas tillgängliga på ett eller annat sätt.

Förutom de standarder som finns i myndigheters regelverk är det svårt att entydigt peka ut andra standarder som kan anses centrala. Det finns en ansevärd mängd standarder inom olika områden och de har olika målgrupper. Inte heller försäljningsstatistik ger ett bra underlag för att peka ut en specifik standard eller grupp av standarder.

Myndigheter som verkar inom byggsektorn

Det finns många myndigheter som utfärdar regler inom byggsektorn t.ex. Boverket, Arbetsmiljöverket, Trafikverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Transportstyrelsen, Kemikalieinspektionen och Energimyndigheten.

I stort sett alla dessa myndigheter hänvisar till standarder på olika nivåer i sina regelverk. Det råder dock ingen samsyn mellan myndigheterna hur hänvisningarna bör göras, på vilken nivå eller i vilken omfattning, se redovisning nedan under rubriken hänvisning till standarder i myndigheters regelverk.

Vad är en byggstandard?

SIS förvaltar cirka 130 000⁵ standarder, varav 60 % är gällande standarder. Av dessa är cirka 4500 standarder inom byggområdet. Det finns alltså en ansevärd mängd standarder inom olika områden.

Standarderna är märkta med ICS-koder som är den internationella kategoriseringen av standarder och det går med hjälp av koden att se ungefär vilka standarder som tillhör ett visst område. De områden som täcks av följande ICS-koder⁶ anses representera större delen av standarderna inom byggsektorn:

- 91 Byggnadsmaterial och byggnader
- 92 Byggstandardpaket
- 93 Anläggningsarbete
- 94 Byggnadsprojektering

Boverket bedömer att det finns ett flertal standarder även inom andra ISC-koder som också är intressanta för byggsektorn.

Försäljningsstatistik för standarder inom byggsektorn

Försäljningsstatistik skulle kunna vara en faktor vid bedömningen av vilka standarder som är centrala för byggsektorn. Boverket har därför försökt få fram vilka standarder som sålts mest de senaste fem åren inom byggområdet. Statistiken skulle kunna vara ett underlag för att bedöma vilka standarder som är efterfrågade, vilket kan ge en indikation på hur mycket de används. Tyvärr har det inte gått att få fram sådan statistik delvis beroende på att standarder säljs på olika sätt t.ex. via abonnemang, i paket och i enstaka exemplar.

Viss statistik har vi fått från Norge och Danmark och där är det framförallt nationella standarder som säljs mest samt eurokoderna.

Det är svårt att utifrån försäljningsstatistik dra slutsatser om en standard är central för byggsektorn eller inte. Det är inte enkelt att få fram rättvisande statistik och den speglar troligen inte om standarden är central eller inte.

Centrala standarder för mindre företag och branschorganisationer

Boverket har, via företaget Markör, låtit genomföra en enkät till mindre företag och deras branschorganisationer. Resultatet visar att arkitekt- och byggkonsultföretag är mer välinformerade om standardisering än byggentreprenadföretag, byggmaterialföretag och bygginstillationsföretag. De senare har sämre kunskap om vad de uppfattar som standarder och i vilka lägen som standarder är aktuella. Det finns en begreppsförvirring där man nästan schablonmässigt likställer standarder med branschregler, check-

⁵ Dessa siffror gäller 2013-10-28.

listor eller allmänna råd. I relativt många fall kan man inte ange vad en standard skulle kunna vara eller vilka typer av standarder som hänvisas till i exempelvis BBR, detta trots att flertalet av de tillfrågade, oavsett målgrupp, säger sig komma i kontakt med BBR och använder BBR.

Viktigt i sammanhanget är att komma ihåg att det handlar om djupintervjuer med ett antal företrädare för aktuella målgrupper, det är deras synpunkter och endast detta som förs fram och analyseras. Det säger inte något om vad populationen i stort tycker.

Hänvisning till standarder i myndigheters regelverk

Att använda standarder, som ett sätt att visa på lösningar att uppfylla krav, är ett sätt att använda metoder som branschen själv har kunnat vara med att ta fram och påverka. Branschen har nått konsensus om hur olika frågor ska lösas, t.ex. vilka egenskaper brandvarnare ska ha, vilket skapar ett gemensamt språk och en gemensam marknad inom Europa.

Om en myndighet hänvisar till standarder i sitt regelverk innebär det att standarden får en högre status beroende på hur hänvisningen görs. Myndigheterna bör därför ha en strategi kring varför och hur de hänvisar till standarder och vilken betydelse det får för de aktörer som måste följa regelverket.

I Markörs enkät påpekas att det är alldeles för otydligt om en standard bara är en specifikation, en rekommendation eller omfattas av ett lagkrav.

Hänvisningar i Boverkets regelverk, BBR

Boverkets strategi för hänvisningar till standarder i BBR har förändrats över tiden. Mellan åren 2004 och 2012 var uppdraget att införa verifierbara funktionskrav. För att öka verifierbarheten gjordes hänvisningar till standarder i ökad omfattning för att visa på lämpliga lösningar.

I senaste utgåvan av BBR finns hänvisningar till knappt 100 standarder som i sin tur hänvisar till knappt 1000 stödstandarder. Av dessa standarder är några harmoniserade produktstandarder som ligger till grund för CE-märkning av byggprodukter och måste användas oavsett om hänvisningen finns i byggreglerna eller inte.

Boverket kommer att fortsätta den påbörjade översynen av hänvisningar till standarder i byggreglerna. I översynen ingår även andra regelverk som Boverket förvaltar, till exempel Boverkets allmänna råd om brandbelastning, BBRBE, och Boverkets föreskrifter och allmänna råd om hissar och vissa andra motordrivna anordningar, H.

I översynen ingår att undersöka varför det finns en hänvisning, hur den är formulerad, vilken juridisk status standarden får och finns det alternativa lösningar. Det är dock inte aktuellt att stryka alla hänvisningar till standarder i Boverkets regelverk.

Merparten av standardhänvisningarna i BBR görs i allmänna råd, men det finns hänvisningar på föreskriftsnivå i några fall. I den revidering av BBR som just nu pågår kommer hänvisningar till standarder som har upphävts att tas bort alternativt ersättas med hänvisningar till standarder som gäller.

Andra myndigheters hänvisningar till standarder i regelverk

Boverket har frågat ett antal myndigheter som utfärdar regler inom byggområdet hur de hänvisar till standarder i sina regelverk.⁷

Hänvisar myndigheten till standarder i någon vägledning eller regel, är de från allmänna råd eller föreskrifter, vilken typ av standarder hänvisar ni till?

Några myndigheter hänvisar till standarder i både föreskrifter och allmänna råd, andra är restriktiva och hänvisar endast i enstaka fall. Elsäkerhetsverket hänvisar till exempel till svensk standard som ett sätt att uppfylla föreskrifterna för utförande och arbete på elektriska starkströmsanläggningar.

MSB är normalt restriktiv med att hänvisa till standarder eftersom de anser att det kan bromsa teknikutvecklingen. Arbetsmiljöverket hänvisar normalt inte till standarder i föreskrifter, men gör ändå, efter noggranna överväganden, hänvisningar i både i föreskrifter och allmänna råd.

Om ni inte hänvisar till standarder i era regler, varför hänvisar ni inte till standarder och hur gör ni i stället?

Den huvudsakliga anledningen till att myndigheter inte hänvisar till standarder är att de inte är fritt tillgängliga och att kostnaderna därför blir höga för små och medelstora verksamheter. Dessutom blir hänvisningarna till standarder ofta inaktuella, vilket förutsätter att reglerna fortlöpande omarbetas

Slutsats och förslag om centrala standarder

En central standard inom byggområdet är en standard som myndigheter inom byggområdet hänvisar till i sina regelverk på ett sådant sätt att de ingår i den svenska lagstiftningen. Myndigheter på byggområdet hänvisar till standarder på olika sätt och det finns ingen enhetlig strategi.

Att införa en standard i ett myndighetsregelverk får konsekvenser både för de som ska tillämpa reglerna och för myndigheten som bör se till att sådana standarder blir tillgängliga. Hänvisningar till standarder bör därför göras utifrån en genomtänkt strategi och efter noggranna överväganden.

Boverket föreslår därför att myndigheter inom byggområdet får i uppdrag att se över sina hänvisningar till standarder. I uppdraget bör ingå att analysera varför hänvisningen har gjorts, hur den formulerats, på vilken nivå den gjorts och om det finns alternativa lösningar (t.ex. ange kravnivån direkt i föreskriften).

⁷ Transportstyrelsen, Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap (MSB), Trafikverket, Socialstyrelsen, Elsäkerhetsverket, Konsumentverket, Arbetsmiljöverket, Strålskyddsmyndigheten

Tillgängliga standarder

Centrala standarder, det vill säga sådana som myndigheter hänvisar till i sina regelverk, bör vara tillgängliga. Det är dock inte realistiskt att alla centrala standarder ska vara tillgängliga genom att de tillhandahålls utan kostnad. Däremot är det rimligt att svenska myndighetsregler finns på svenska, inklusive de standarder som de hänvisar till. Ett första steg mot tillgängligare centrala standarder kan alltså vara att de finns på svenska, vilket kan vara förknippat med kostnader för översättning.

Men även de standarder som inte anses vara centrala kan med fördel göras tillgängligare på olika sätt. Boverket visar på några alternativ för tillgängligare standarder.

Översättningar

Det är rimligt att myndigheternas regler finns på svenska, inklusive de standarder som de hänvisar till. Ett exempel är Boverkets byggregler, BBR, som hänvisar direkt till knappt 100 standarder, varav cirka 40 % finns på svenska. Dessa standarder hänvisar i sin tur till ytterligare cirka 1000 standarder (så kallade stödstandarder) osv. Att översätta huvudstandarderna är en första insats, men ofta används även stödstandarderna som därmed också borde finnas på svenska.

De harmoniserade standarderna för byggprodukter är sedan 1 juli 2013 indirekt lagstiftning på EU-nivå, eftersom EU:s byggproduktförordning ställer krav på prestandadeklaration och CE-märkning av de produkter som omfattas av en sådan standard. Boverket låter översätta dessa standarders omfattning, scope, från engelska till svenska. Detta ska underlätta för tillverkaren att avgöra om standarden är relevant för produkten eller inte, samt minska eventuella missförstånd och felköp av standarder. De översatta scopen kommer att publiceras på SIS webbplats och ska kunna läsas utan att man behöver köpa standarden.

Översättning av svenska standarder

Det kan även finnas anledning att översätta svenska standarder till engelska om de finns i myndigheternas regelverk. Detta för att underlätta för utländska företag som vill verka i Sverige och behöver veta vilka

regler som gäller. Det kan också underlätta samarbete över nationsgränserna, t.ex. inom Norden.

Generellt kan det också vara en fördel för Sverige om nationella standarder finns på svenska om de nordiska länderna vill skapa en gemensam standard eller om Sverige vill lyfta en svensk standard till europainivå.

Översättningskompetens

Det vore en fördel om någon, t.ex. SIS, håller samman översättningar av standarder, liksom standardiseringsorganisationerna i Norge och Danmark. Detta för att få en bra och enhetlig kvalitet samt bygga upp en databas med termer. Externa experter kan med fördel anlitas inom områden som är nya eller tekniskt komplicerade.

Sätt att göra standarder tillgängliga

Svårsökbara, dyra och otillgängliga...

Enligt Markörs enkätundersökning uppfattas standarder av en stor del av de som använder dem som svårsökbara, dyra och svårtillgängliga. Risken för att upptäcka att man köpt fel standard beskrivs som överhängande. Det upplevs som att informationen om standardernas innehåll eller omfång är summarisk och ofta på engelska, vilket även det är försvårande.

Själva standarderna i sig upplevs av flera branscher som svåra att arbeta efter. De är inte skrivna för tillämpning, kan inte sättas i händerna direkt på den som ska göra produkten eller ta fram problemlösningen ute på golvet. För att ytterligare skapa hinder är språket byggengelska. Även om terminologin i sig är begriplig kan referenserna och ordens konnotationer – sammanhängande med annan kulturell miljö i vidaste mening än den svenska - göra byggengelskan eller den tekniska engelskan mycket svår att ta till sig. Att branschen, de som ska tillämpa standarderna avstår från att ta del av standarder på byggengelska även efter en rekommendation från egna branschorganisationen är ett problem.

Hur kan standarderna bli mer tillgängliga?

Ett första steg att göra standarder tillgängliga är att översätta dem till svenska. Engelskan är ett hinder som kan innebära att standarden inte används. Andra sätt kan vara att:

- Standarder finns tillgängliga i olika format
- Billigare standarder för vissa grupper
- En webbplats kan göra standarder mer eller mindre tillgängliga
- Kunskap ökar tillgängligheten
- Köpa del av en standard
- ZA-bilagan i harmoniserade standarder finns tillgänglig
- Lägre kostnad för standarder
- Översättning av standarder

Olika format

Standarder kan göras tillgängliga i fler format t.ex. digitalt, pappersversion och uppläst så att alla kan få tillgång till innehållet. Idag finns standarder digitalt och i pappersversion.

Billigare standarder för vissa grupper

Priset för standarder bör vara lägre för vissa målgrupper, t.ex. för mindre företag, högskolor och universitet

Rättelser och tillägg bör ingå i priset för en standard. En standard ses över ungefär vart femte år vilket ofta leder till ändringar.

Enkel beskrivning av standardiseringsprocessen

Eftersom kunskapen om standardiseringsprocessen är otillräcklig hos många kan information om processen öka tillgängligheten till standarder. I beskrivningen kan framgå vilka typer av standarder som finns, hur en standard tas fram och var man kan påverka, på vilket sätt standarder ska används etc. Boverket tar fram en digital beskrivning som beräknas vara klar i början av 2014.

Möjlighet att se delar av en standard före köp

Det är i dag möjligt att se 10 sidor av en standard innan man köper den. Då får man oftast tillräcklig information för att se vad standarden handlar om, t.ex. innehållsförteckning och standardens omfattning (scope). Detta är dock inte alltid fallet, därför bör man säkerställa att innehållsförteckningen och standardens omfattning alltid går att läsa innan köp.

För harmoniserade produktstandarder är ZA-bilagan viktig. Den beskriver vilka grundläggande egenskaper hos produkten som kan bedömas och beskrivas i prestandadeklarationen och CE-märkningen. Dessa data ska den som använder produkterna använda för att avgöra produktens lämplighet för användning. Det skulle underlätta arbetet för den svenska kontaktpunkten för byggprodukter om ZA-bilagan kunde ingå i de delar som man kan ta del av utan att köpa standarden.

En webbplats kan göra en standard mer eller mindre tillgänglig

SIS webbplats upplevs som otillgänglig och krånglig. En tydlig och användarvänlig webbplats hos SIS skulle innebära att fler hittar relevant information om standarder och kunna sätta det i sitt sammanhang. SIS webbplats skulle kunna förbättras genom en bättre sökmotor. Det är nu svårt att enkelt se vilka standarder som finns inom t.ex. området bygg. Det bör också tydligt framgå om en standard är en harmoniserad produktstandard till byggproduktförordningen.

Universitet och högskolor

Universitet och högskolor bör kunna förmedla kunskap om standardiseringsprocessen och använda standarder i undervisningen. Det är en investering i framtida förståelse och användare av standarder. För att öka skolornas möjlighet att använda standarder i undervisningen kan SIS t.ex. lämna studentrabatter.

Generell information om standarder och undervisning om ämnes-specifika standarder (t.ex. eurokoder) på universitet och högskolor är också ett bra sätt att föra ut kunskap och öka användningen av standarder.

Genom att lära upp personal på högskolor och universitet om standardiseringsprocessen och standarder kan standarder bli en naturlig del av undervisningen. Denna service kan efterfrågas från SIS, men behöver kanske marknadsföras bättre.

Köpa del av en standard

Det är inte alltid så att man behöver använda all information i en standard, exempelvis om regelverket enbart hänvisar till en viss del. Det bör därför vara möjligt att köpa delar av en standard.

Slutsats och förslag om tillgängliga standarder

Tillgängliga standarder behöver inte vara detsamma som att de tillhandahålls utan kostnad. Det kan också vara att standarderna är översatta, finns i olika format, att kostnaden är reducerad för vissa grupper eller att kunskapen om hur de ska användas är god.

Översättning av standarder

- En myndighets regelverk bör finnas på svenska. Det innebär att även de standarder som regelverket hänvisar till bör finnas på svenska.
- För att tillverkare av byggprodukter enklare ska kunna avgöra ifall deras produkter omfattas av en harmoniserad standard, och därmed omfattas av kravet på obligatorisk CE-märkning, bör dessa standarders scope (omfattning) finnas översatta till svenska. Boverket låter därför översätta scopen i de harmoniserade produktstandardernas. De kommer därefter att finnas tillgängliga utan kostnad på SIS webbplats.
- SIS bör själva kunna översätta standarder, likt Norge och Danmark. Detta för att få en helhetssyn på alla översättningar och en bra kvalitet. SIS kan då också anlita externa experter om de inte har den nödvändiga tekniska kunskapen inom vissa områden.

Kostnader för standarder

- Mindre företag, högskolor och universitet bör kunna köpa standarder till ett reducerat pris.
- Det bör vara möjligt att köpa delar av en standard.
- Det bör vara möjligt att förhandsgranska standardens innehållsförteckning och omfattning på www.sis.se innan köp.

Mindre företags inflytande i standardiseringsprocessen

EU och CEN arbetar för att små och medelstora företag ska involveras mer i standardiseringen. Exempelvis så har de nationella standardiseringsorganisationerna ett uppdrag i standardiseringsförordningen⁸ att främja små och medelstora företags delaktighet.

EUs definition av små och medelstora företag innefattar företag med upp till 250 anställda. Boverket har därför valt att avgränsa detta uppdrag till företag med upp till 20 anställda, vilket innebär att cirka 98 procent av alla byggföretag i Sverige omfattas, se bilaga 1.

Det finns risk att mindre företags intressen inte beaktas i tillräcklig omfattning när standarder tas fram. De mindre företagen utgör en stor andel av alla företag inom byggsektorn och det är viktigt att deras intressen omhändertas i standardiseringsprocessen. De kan ha en svagare ställning på produkt- och servicemarknaden eftersom de ofta är beroende av större konkurrenter, leverantörer eller kunder. De kan bli tvungna att anpassa sig till befintliga lösningar och till europastandarder. Därför behöver hänsyn tas till mindre företags intressen som potentiella användare av standarder. Samtidigt kan de mindre företagen dra nytta av det tekniska expertkunnandet som finns i standarder även om de inte varit med och utarbetat dem.

I regeringens skrivelse 2007/08:140 *Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld* poängteras också att det är viktigt att små och medelstora företags får tillgång till information liksom möjlighet att medverka i standardiseringsarbetet.

Arbete inom EU för att öka små och medelstora företags inflytande i standardiseringen

Den europeiska standardiseringsorganisationen, CEN, har utförlig information om vilken nytta små och medelstora företag har av standarder på

<http://www.cen.eu/cen/services/smehelpdesk/Pages/default.aspx>.

⁸ Standardiseringsförordningen (1025/2012)

Där finns bland annat:

- en helpdesk för små och medelstora företag
- information om hur standardiseringsprocessen fungerar
- en guide med riktlinjer för att skriva småföretagarvänliga standarder

Standardiseringsförordningen

Enligt standardiseringsförordningen⁹ ska de nationella standardiseringsorganen främja och underlätta för de små och medelstora företagens att få tillgång till standarder och delta i utvecklingen av standarder för att öka deras delaktighet i standardiseringssystemet. Det kan till exempel göras genom

- att ange vilka standardiseringsprojekt som är av särskilt intresse för små och medelstora företag
- erbjuda tillgång till standardiseringsverksamheten utan att kräva att de små och medelstora företagen blir medlemmar i ett nationellt standardiseringsorgan
- erbjuda fri tillgång till deltagande i standardiseringsverksamhet eller tillämpa särskilda taxor
- erbjuda fri tillgång till utkast till standarder
- på sina webbplatser avgiftsfritt tillhandahålla sammanfattningar av standarder
- tillämpa särskilda taxor för standarder eller tillhandahålla samlingar av standarder till ett nedsatt pris

Boverket har tyvärr inte kunnat ta del av den årliga rapporteringen som publiceras först i slutet av 2013.

Branschorganisationernas roll

Markörs enkät till mindre företag och branschorganisationer bekräftar att branschorganisationerna är nyckelaktören till mindre företag i standardiseringsarbetet. De mindre företagen har inte engagemanget, tiden eller ekonomin för att engagera sig i tekniska kommittéer eller dylikt. Det är till branschorganisationerna som de mindre företagen sätter sin tillit när det gäller att delta i standardiseringsarbetet. Många branschorganisationer arbetar aktivt inom standardiseringen på uppdrag av sina medlemmar.

Verkstadsindustrins och dess branschorganisationers arbete för att införliva standarder som en naturlig del i arbetssätten och den högre delaktighet i standardiseringsprocessen som åstadkoms genom undergrupper och understrukturer kan ge modeller och redskap för arbete med standarder även inom andra industribranscher.

⁹ 1025/2012

Vilka fördelar kan mindre företag få genom att delta i standardiseringen?

Mindre företag deltar inte i någon större utsträckning i standardiseringsprocessen och de har svårt att se att det skulle ge dem något. De kan ofta inte avsätta tid och pengar för att delta i standardiseringen och de kanske inte heller har den kompetens som krävs.

För att få dem att bli intresserade och engagerade måste de uppmärksammas på fördelarna med att delta i standardiseringsarbetet. För att lyckas att locka dessa måste således Boverket och andra aktörer argumentera mycket väl för att övertyga de kanske skeptiska målgrupperna om att det finns något att hämta för just dem i detta arbete.

Vilka är då fördelarna?

Genom att delta i standardiseringen kan man påverka innehållet i standarderna. De mindre företagen får också tillgång till ett nätverk inom sitt specifika område som de kan ha stor nytta av.

Standarder kan öppna nya exportmarknader för mindre företag, och man får tidig information om vad den senaste utvecklingen. Produkter och tjänster kan förbättras genom att man får del av ny kunskap.

Vad arbetar de olika aktörerna med standardisering?

Enligt Markörs enkät till mindre företag och deras branschorganisationer uppfattas standardiseringsarbetet av många som tråkigt, icke-statushöjande och verklighetsfrämmande. De anser att det behövs mer praktiker i grupperna för att få fram standarder skrivna för tillämpning och för att branscherna ska uppleva standardiseringsarbetet som mer relevant.

Många mindre företag deltar i standardiseringen genom undergrupper och understrukturer, skapade av branschorganisationen. Verkstadsindustrin har till exempel införlivat standarder i produktionsprocessen vilket gör att de är mer delaktiga i standardiseringsarbetet än t ex skogs- och träindustrin, konsulter, designer och arkitekter.

Konsulter har begränsade möjligheten att delta eftersom de lever på att sälja sin tid och det blir dyrt att delta även om avgiften för deltagandet betalas av någon annan.

Företag inom stål och betong har ofta egen kompetens och vana att arbeta utifrån materialstandarder och att omsätta standarder i tillämpning på golvet. Dessa branscher är även själva aktiva inom standardiseringsarbetet och delaktiga i SIS/TK-grupper. Kostnaderna för deltagande anser de vara rimliga.

Träindustrin och arkitekter/designer är de som är mest kritiska till systemet med vad de uppfattar som dubbelbetalning; alltså att man dels betalar en avgift för att delta i TK-grupper och dels sedan måste betala för de standarder som blir resultatet av arbetet.

Svensk Elstandards arbete med småföretag

Svensk Elstandard (SEK) är en av tre standardiseringsorganisationer i Sverige och de ansvarar för standardiseringen på elområdet på nationell

och internationell nivå. SEK är en ideell organisation med frivilligt deltagande från svenska myndigheter, företag och organisationer.

Små- och medelstora företagen är inte påtagligt underrepresenterade i SEKs verksamhet. Möjligen saknas de små högskolenära, forskningsintensiva uppstartföretagen, som kanske saknar både medel och motivation att delta i standardiseringsarbete. I en strävan att ändå få med flera vänder sig SEK helst till branschföreningar.

Låga avgifter för deltagande

Gynnsamt för småföretag är de låga avgifterna för deltagande i teknisk kommitté, mellan 4 000 och 9 000 kr. Deltagandet ger bland annat tillgång till alla svenska standarder inom kommitténs område.

Den som är huvuddelegat på plenarmöte i tekniska kommittéer (TC och SC) i IEC och CENELEC få bidrag för att täcka resekostnaderna. På det sättet kan även representanter för mindre företag (eller andra kapitalsvagare deltagare, till exempel ideella organisationer) delta i dessa möten som företrädare för SEK och de svenska intressenterna.

Standarder och handböcker till reducerat pris

Inom det elektrotekniska området finns det särskilt många småföretag bland elinstallatörerna. Speciellt riktat mot dem erbjuds paket med standarder, handböcker etc till nedsatt pris.

Då standarderna på det elektrotekniska området är intressanta för många små och medelstora företag, tillämpar SEK också en försiktig prispolitik, så långt det är möjligt med hänsyn till överenskommelser med andra organisationer.

Underlätta val av standarder

För att underlätta val av standard kan alla på shop.elstandard.se ta del av standardernas inledande avsnitt (förord, omfattning och innehållsförteckning) utan kostnad.

Standardiseringens Konsument- och Arbetstagarråd, SKA-rådet

Ett exempel på hur mindre företags inflytande i standardiseringsprocessen kan främjas är Standardiseringens Konsument- och Arbetstagarråd, SKA-rådet. Det bildades 1990 för att främja inflytande från ideella organisationer. Standardiseringsarbete av brett allmänt intresse prioriteras.

Denna typ av råd finns även i andra EU-länder. SKA-rådet stödjer användarna med ekonomiska bidrag, utbildning och information och finansieras genom del av de medel som staten ger SIS. I SKA-rådet finns representanter för Handisam, Handikappförbunden, Konsumentverket, Sveriges Konsumenter, Naturskyddsföreningen, LO och TCO.

SKA-rådets uppgifter är bland annat att:

- öka medvetenheten om användarfrågornas betydelse
- stärka användarnas medverkan i olika standardiseringsprojekt, nationellt och internationellt
- följa och utvärdera standardiseringsprojekt som är av särskilt intresse för användarna
- delta i internationellt samarbete

Standardiseringsprocessen för byggrelaterade standarder

I uppdraget ingår att Boverket ska analysera och lämna förslag till hur mindre företag kan få större inflytande i standardiseringsprocessen. En grundläggande förutsättning för att få mer inflytande är att förstå hur processen fungerar. Det bekräftas av Markörs enkät till mindre företag och deras branschorganisationer. Av den framgår att mindre företag i byggbranschen uppvisar begränsad insyn i standardiseringsprocessen och att det råder viss begreppsförvirring.

Beskrivning av standardiseringsprocessen

Boverket har låtit ta fram en lättbegriplig digital beskrivning av standardiseringsprocessen inom byggområdet som kommer att publiceras på Boverkets webbplats. Avsikten är att det ska bli en webblösning i form av processkartor, illustrationer och förklarande text, exempel på processkarta och illustrationer visas i figur 1.

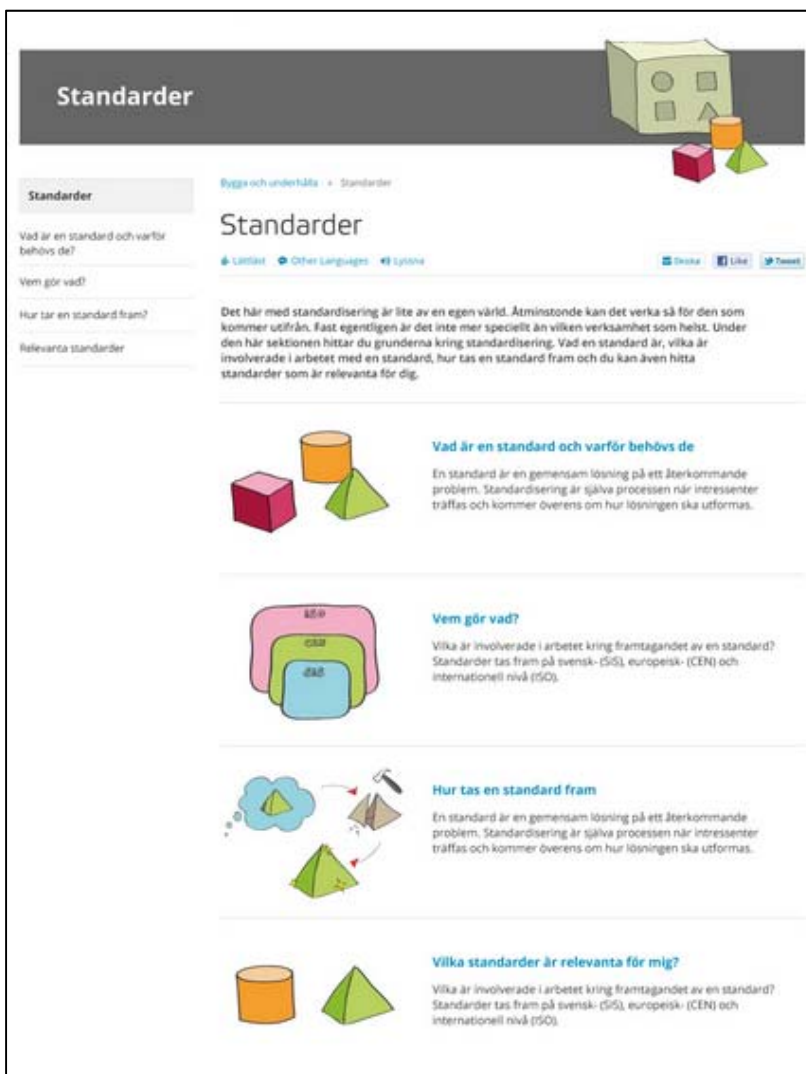
Denna webblösning ger alla en grund att stå på oavsett hur man jobbar eller inte jobbar med standarder och ska vara på en sådan nivå att den som har lite eller ingen förkunskap ska kunna förstå den. De centrala ämnesområden som webblösningen ska behandla är

- hur standardiseringssystemet ser ut på en övergripande europeisk och svensk nivå
- processen när en standard tas fram
- vilka typer av standarder som tas fram
- målgrupper för olika typer av standarder

När underlaget till webblösningen togs fram kunde det konstateras att det finns många olika uppfattningar om standardiseringsprocessen, både inom Boverkets organisation och externt.

För att sprida webbinformationen om standardiseringsprocessen kommer en banner att tas fram som kan användas av andra intressenter, t.ex. branschorganisationers webbplatser.

Figur 1. Tidigt förslag på utformningen av webbsidor om standardiseringsprocessen som ska läggas ut på Boverkets webbplats.

Slutsats och förslag om större inflytande för mindre företag

Nyckeln till de mindre företagen går via branschorganisationerna eftersom de mindre företagen ofta saknar resurser för att själva engagera sig i större omfattning. Några av branschorganisationerna arbetar mycket strategiskt med standardiseringsfrågor, och dessa goda exempel kan spridas till fler. Fördelarna med standarder behöver också lyftas och spridas till de mindre företagen.

Information, lägre kostnader och olika typer av stödinsatser är sätt att öka mindre företags inflytande.

Boverket ser att informationen om standardiseringsprocessen behöver förbättras för att öka mindre företags förståelse och kunskap om standarder och hur de kan påverkas. Även generell kunskapen om vad SIS gör behöver öka generellt.

Åtgärder för att öka mindre företags deltagande

- SIS bör erbjuda flexibelt deltagande i kommittéer och på så sätt öka deltagandet i fler kommittéer för branschorganisationerna.
- Lägre kostnader för inköp av standarder för vissa grupper.

Åtgärder för att öka mindre företags förståelse för standardiseringen och standarder

- Stöd till branschorganisationerna inom byggsektorn att involvera sina medlemmar.
- Riktad information till mindre företag och branschorganisationer via webben, mässor, seminarier, konferenser, branschmöten etc.
- Riktad information och utbildning om standardiseringsprocessen, standarder m.m.

Mer information och utbildning om standardiseringsprocessen

- Standardiseringsprocessen på byggområdet kommer att beskrivas på ett enkelt sätt på www.boverket.se. Nivån på informationen utgår från den som har lite eller ingen förkunskap. Syftet är att skapa ett gemensamt kunskapsläge om standardiseringsprocessen så att alla kan förstå varandra inklusive mindre företag. Beskrivningen av processen ska vara klar i början av 2014.
- Mer riktad information till mindre företag, branschorganisationer, i undervisningen på högskolor och universitet, på branschmöten, mässor, utbildningar etc.

Statens och myndigheters roll i standardiseringen

Ända sedan arbetet inom den reguljära standardiseringen inleddes i Sverige för 100 år sedan har staten tillsammans med näringslivet haft en inverkan på inriktning och omfattning av verksamheten och även gemensamt svarat för dess finansiering.

Staten bidrar med resurser både från regeringen och från de enskilda myndigheterna. Däremot är styrningen av medlen inte så väl utvecklad och skulle kunna förbättras så att staten får den inriktning på verksamheten som önskas. I Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld¹⁰ står att det offentliga engagemanget i standardiseringen kan formuleras som

- ansvar för standardisering när den berör myndighetsutövning
- ansvar för prioriteringar som påverkar konkurrenskraft, sysselsättning och hållbar utveckling och uppmärksamma när andra stater driver politiska eller kommersiella hänsyn som kan stå i strid med svenska intressen.

Myndigheterna spelar en viktig roll för en väl fungerande standardiseringsprocess. Samtliga myndigheter berörs på ett eller annat sätt av standardiseringen, dock skiljer sig engagemanget mellan dem. Några bevakar och besvarar endast standardremisser andra deltar mer aktivt i kommittéarbete på olika nivåer.

Statens styrning av standardiseringen

Den statliga förvaltningen finansierar både direkt och indirekt delar av standardiseringen i Sverige. För att bättre kunna styra på ett långsiktigt och strategiskt sätt kan denna finansiering villkoras på ett tydligare sätt, kanske liknande det danska resultatkontraktet mellan staten och den nationella standardiseringsorganisationen. Mer riktade resurser innebär

¹⁰ regeringens skrivelse 2007/08:140

att de nationella standardiseringsorganen får hjälp med att göra prioriteringar utifrån statens behov. Dessutom får vi en bättre återkoppling och redovisning av vad den statliga finansieringen fått för effekter.

En svensk standardiseringsstrategi

Sveriges Standardiseringsförbund är en samverkansorganisation för de tre svenska standardiseringsorganisationerna ITS, SEK Svensk Elstandard och SIS. Förbundets ändamål är att:

- främja standardiseringen i Sverige
- verka för användning av standarder
- genom samverkan effektivisera standardiseringen
- ansöka om statliga uppdragsmedel

Förbundet arbetar just nu med att ta fram en strategi kring hur aktörerna i branschen vill att arbetet med standarder och standardisering ska fungera i framtiden. Syftet med strategin är att öka möjligheten för de svenska aktörerna inom standardiseringen att arbeta mer samverkat för bästa effekt.

Resultatkontrakt i Danmark

I Danmark upprättas treåriga resultatkontrakt mellan Økonomi- och Erhvervsministeriet och bland andra Dansk Standard som ett instrument för att säkra den danska regeringens strategi för landets standardiseringsinsats. Resultatkontraktet ska vara en aktiv del i regeringens företagsfrämjande politik, och är ett sätt att målstyra den del av verksamheten som finansieras med hjälp av statliga medel. Den verksamhet som bedrivs stäms dessutom av med jämna mellanrum.

Resultatkontraktet styr med ett antal målområden, strategiska mål, resultatmål och resultatkrav. Det finns mål som behandlar vilken internationell verksamhet som ska bedrivas, hur kommittéerna bemannas, hur resultatet av och information om standardiseringen sprids (i form av handböcker, vägledning, utbildningar, översättningar), hur små företag kan delta i standardiseringen med mera.

Inom byggområdet ger Energistyrelsen också bidrag till riktade insatser, till exempel bemanning av vissa kommittéer, utgivning av handböcker, samt översättning av standarder som är viktiga för en viss grupp. Generellt prioriteras översättning av de standarder som förväntas användas av personer med sämre kunskaper i teknisk engelska.

Boverket

Boverket bidrar med resurser till SIS verksamhet. Under 2014 har Boverket ett abonnemang via e-nav, deltar i ett 20-tal kommittéer, översätter eurokoder och scope till harmoniserade standarder och har ingått ett avtal med SIS som innebär att den med svensk IP-adress kan ladda ner eurokoder utan kostnad (eurokoderna är förbetalda genom avtalet).

Boverket skulle önska en bättre styrning av dessa pengar, via någon form av kontrakt, för att både byggsektorn och Boverket ska få större nytta. Exempelvis skulle det kunna innebära att Boverket betalar en viss

summa för att få tillgång till standarder, delta i de kommittéer som för tillfället är intressanta för myndigheten utan att binda oss vid vissa utvalda kommittéer, att SIS utvecklar kompetens för att bevaka att Boverkets byggregler följs och återkopplar kontinuerligt om viktiga frågor inom Boverkets område, att vissa standarder översätts, att kortversioner/handböcker om t.ex. eurokoder eller samlingsutgåvor med standarder som hänvisas till i BBR tas fram via SIS.

Myndigheters roll och deltagande i standardiseringsarbetet

Boverket

Boverket är med i SIS tekniska råd för verksamhetsområde bygg och anläggning där övergripande frågor om standardisering inom byggområdet diskuteras. Dessutom sitter Boverkets medarbetare med i ett antal av SIS tekniska kommittéer inom byggområdet. Boverket deltar i ett antal tekniska kommittéer och i en del av de tillhörande arbetsgrupperna. Deltagandet har de senaste åren varit ganska statiskt, men varierar något år från år.

Boverkets roll i de tekniska kommittéerna har varierat genom åren från vanlig projektdeltagare till expert, ordförande eller sekreterare både på nationell och på europeisk nivå. Men Boverkets uttalade roll är att bidra med sakkunskap om regelverket och gränsdragningar därtill, snarare än att vara teknisk expert inom det aktuella området. I några fall har Boverket deltagit mer aktivt på en internationell nivå med nya europastandarder med betydelse för regelverket, t.ex. för brunnslock.

Boverket bedömer att det är olämpligt att en representant för myndigheten är ordförande i en kommitté. Som ordförande ska man väga samman gruppens åsikter, och det är inte alltid förenligt med bevakningen av att standarder inte strider mot föreskrifter och allmänna råd.

Remisshantering av standarder inom byggområdet

Boverket får alla standarder inom byggområdet på remiss från SIS när de upprättas eller ändras. På så sätt har Boverket möjlighet att bevaka att det som skrivs i standarderna inte strider mot myndighetens föreskrifter eller allmänna råd.

Harmoniserade produktstandarder till byggproduktförordningen läses mycket noggrant då dessa har en direkt koppling till bland annat Boverkets byggregler. Övriga EN-standarder behandlas mer översiktligt, liksom rent nationella standarder eller de som utges av ISO. Vissa standarder läses för att få information om vad som är på gång inom specifika kompetensområden.

Anmälan av regler som grund för standardiseringen

För att standardiseringen ska kunna känna till och ta hänsyn till kraven i de svenska nationella reglerna för byggnader och anläggningar, har myndigheter en skyldighet att anmäla sådana regler till EU-kommissionen. Boverket anmäler i princip samtliga byggregler på detta sätt, och det ska göras oberoende om vi sitter med i tekniska kommittéer eller inte.

De nationella kraven i byggreglerna utgör grunden för de egenskaper som tas med i de harmoniserade produktstandardernas ZA-bilagor. Det innebär att alla relevanta produkttegenskaper kan tas med i de prestandadeklarationer och CE-märkningar som nu är obligatoriska vid försäljning av byggprodukter.

Andra myndigheters deltagande i standardiseringsarbetet

För att få en inblick i andra myndigheters arbete med standarder och hur de ser på sin roll i standardiseringsprocessen, skickades en enkät ut med frågor till olika myndigheter inom byggsektorn med skilda verksamhetsområden och arbetssätt. Detta är en summering och redovisning från de myndigheter som besvarade frågan, se också bilaga 2.

Deltar myndigheten i standardiseringsarbete, under vilket EU-direktiv och förordningar, svensk- eller europeisknivå, och hur motiveras då deltagande på europainivå?

I stort sett svarade samtliga tillfrågade myndigheter att de deltar aktivt i standardiseringsarbetet. De flesta myndigheter deltar såväl på svensk nivå som på europeisk, och i några fall även på internationell nivå.

Deltagandet varierade från att endast svara på remisser och sprida kunskap, till att delta som teknisk expert i arbetsgrupp eller kommitté.

Deltagandet på europeisk nivå motiveras genom att svenska myndigheter har en unik kompetens, och att de fullföljer sitt uppdrag enligt myndighetens instruktion. Svenska eller nordiska förhållanden som klimat och demografi kräver ett engagemang och kompetens, så att standarderna inte blir omöjliga att tillämpa i Sverige.

Det är även viktigt att myndigheterna bevakar så att standarderna inte innebär orimliga ekonomiska, säkerhetsmässiga och miljömässiga konsekvenser.

Bilaga 1

Mindre bygg- och entreprenadföretag i Sverige 2012

SCB delar in byggentreprenörer i två grupper i sin statistik, utvecklare av byggprojekt samt entreprenörer för bostadshus och andra byggnader. Detta är vad som i statistiken nedan kallas för byggföretag. SCB har dessutom statistik över specialiserade bygg- och anläggningsentreprenörer med vilka avses ett stort antal olika byggspecialiteter bl.a. rivningsfirmor, firmor för mark- och grundarbeten, elinstallationsfirmor, VVS-firmor och takarbetsfirmor.¹¹ Dessa kallar härnäst för specialiserade byggfirmor.

Med mindre byggföretag menas här företag med färre än 20 anställda. De mindre byggföretagen utgör en stor del av det totala antalet byggföretag i landet, drygt 20 000 stycken av totalt drygt 21 000 dvs. cirka 98 procent. Närapå 60 procent av alla byggföretag är enmansföretag. Däremot arbetar en stor del av byggarbetarna, cirka 60 procent, i de större företagen.

Tabell 1 Antal byggföretag och antal anställda år 2012*

Antal anställda	Antal företag	Anställda i företag
0	12 464	0
1-4	6 184	11 347
5-9	1 329	8 613
10-19	657	8 805
20-49	373	11 036
50-99	94	6 472
100-199	25	3 358
200-499	13	3 345
500+	6	21 020
Totalt	21 145	73 996

* Med byggentreprenörer menas utvecklare av byggprojekt och entreprenörer för bostadshus och andra byggnader.

Inkluderas även specialiserade byggföretag ökar antalet företag och anställda kraftigt. 2012 fanns totalt nästan 90 000 mindre byggföretag och specialiserade byggföretag i Sverige som var arbetsgivare för cirka 130 000 personer. Detta av totalt knappt 92 000 byggföretag och specialiserade byggföretag och cirka 254 000 anställda. Som synes är flertalet företag små sådana även när specialiserade byggföretag inkluderas. Nästan 60 procent av byggföretagen och de specialiserade byggföretagen är enmansföretag.

¹¹ I SCB:s statistik SNI 4 är specialiserade bygg- och anläggningsentreprenörer rivningsfirmor, firmor för mark- och grundarbeten, firmor för markundersökning, elinstallationsfirmor, VVS-firmor, andra bygginstillationsfirmor, firmor för puts-, fasad- och stuckatörsarbeten, firmor för byggnadssnickerier, golv och väggbeläggningsfirmor, målerier- och glasmästerier, andra firmor för slutbehandling av byggnader, byggnadsplåtslagerier och andra entreprenörer för takarbeten, övriga specialiserade bygg- och anläggningsentreprenörer.

Tabell 2 Byggföretag inklusive specialiserade byggföretag år 2012*

Antal anställda	Antal företag	Anställda i företag
0	53 825	0
1–4	27 048	49 547
5–9	5 916	38 605
10–19	3 081	41 206
20–49	1 536	44 596
50–99	272	18 104
100–199	73	9 637
200–499	31	8 581
500+	20	44 069

Bilaga 2

Myndigheters deltagande i standardiseringsarbete

Deltar myndigheten i standardiseringsarbete, under vilket EU-direktiv och förordningar, svensk- eller europeisknivå, och hur motiveras då deltagande på europainivå?

Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket deltar i stor utsträckning i standardiseringsarbetet. Under produktdirektiven om maskiner, enkla tryckkärl, tryckbärande anordningar, personlig skyddsutrustning och ATEX samt för vissa icke harmoniserade områden (t.ex. temporära konstruktioner, stegar, ställningar och lagerinredningar). De deltar även i standardisering som avser arbetsmiljöfaktorer, t.ex. buller, vibrationer och ergonomi. Deltagandet är såväl på svensk nivå som på europeisk, och i några fall även på internationell nivå

Elsäkerhetsverket

Elsäkerhetsverket deltar i standardiseringen under LVD, EMC, ATEX samt även i icke harmoniserat område under ellagen (1987:857). De deltar på alla nivåer och i olika områden både på nationell och inom europastandardiseringen d.v.s. inom IEC, CENELEC och SEK. Arbetet på Europainivå motiveras genom Elsäkerhetsverkets uppdrag enligt instruktion.

Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap, MSB

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap deltar aktivt inom sådan standardisering som berör myndighetens verksamhetsområde. Detta innebär att standarder för att förebygga och förhindra olyckor, kriser eller krig samt mildra omfattningen av dem genom metoder, tjänster eller produkter är centrala för MSB.

För genomförande av insatser nationellt och internationellt är standarder både för metodik och för utrustning viktiga för MSB, från enkla handbrandsläckare till andningsskydd. Till stor del standardiseras detta inom ett särskilt organ för räddningstjänststandarder som är oberoende av IEC och ISO. Inom området drivmedelshantering finns standardisering av tankstationer, drivmedelssammansättning, rörledningar, och cisterner vilka samtliga berör MSB:s verksamhet. Inget av dessa exempel på standardiseringsarbete görs på uppdrag av EU-kommissionen eller kan bindas till något EU-direktiv som ska harmonisera produkter för den gemensamma marknaden. Initiativet är istället taget av privata aktörer som tillverkare, hantverkare, leverantörer eller branschorganisationer.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen deltar vanligen inte i framtagandet av standarder men yttrar sig ibland som remissinstans.

Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM

Strålsäkerhetsmyndigheten deltar i flera olika nationella och internationella standardiseringsarbeten inom myndighetens ansvarsområde. Internationellt gäller det arbetet med säkerhets- och strålskyddsstandarder som tas fram inom ramen för det internationella atomenergiorganet IAEA. SSM deltar aktivt som sakk experter i SIS-kommittéer som behandlar standarder inom områdena kärnenergi, svetsning och oförstörande provning.

Inom strålskyddsområdet styrs Sverige framför allt av Rådets direktiv 96/29/Euratom av den 13 maj 1996 om fastställande av grundläggande säkerhetsnormer för skydd av arbetstagarna och allmänhetens hälsa mot de faror som uppstår till följd av joniserande strålning. Rådets direktiv av den 4 december 1990 (90/641/EURATOM) om strålskydd för externa arbetare inom kontrollerat område. Rådets direktiv av den 22 december 2003 (2003/122/EURATOM) om kontroll av slutna radioaktiva strålkällor med hög aktivitet och herrelösa strålkällor.

EU-förordningar som ingår i myndighetens ansvarsområde är Rådets förordning (EURATOM) nr 1493/93 av den 8 juni 1993 om transport av radioaktiva ämnen mellan medlemsstater och Rådets förordning (EG) nr 428/2009 av den 5 maj 2009 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export, överföring, förmedling och transitering av produkter med dubbla användningsområden.

Trafikverket, TRV

Till skillnad från många andra statliga myndigheter arbetar man aktivt med att driva på hela branschens utveckling. Från att tidigare ha haft egna regelverk och tekniska anvisningar – dessutom skilda mellan dåvarande Vägverket och Banverket – söker man nu samarbete med Svensk Byggtjänst, med SIS och med internationella organisationer.

Viktiga arbetsuppgifter för TRV inom standardisering är att delta i svenska och internationella standardiseringsgrupper, besvara de standardiseringsremisser som kommer till myndigheten samt att sprida kunskap om arbetet. Deltagandet på europeisk nivå motiveras genom att TRV har unik kompetens. Svenska eller nordiska förhållanden som klimat och demografi kan kräva engagemang så att standarderna inte blir omöjliga att tillämpa i Sverige. Det krävs även ett engagemang för att standarderna ska innebära rimliga ekonomiska, säkerhetsmässiga och miljömässiga konsekvenser.

Transportstyrelsen, TS

Transportstyrelsen deltar aktivt i arbetet med att ta fram standarder på nationell nivå, men de är även involverade i internationellt arbete. TS arbetar aktivt för att undvika invändningar och ändringar i efterhand av de harmoniserade standarderna. Det är viktigt att myndigheten deltar i standardiseringen under alla skeden av utvecklingen av de standarder där de kan vara inblandade och då särskilt inom de områden som omfattas av unionens harmoniseringslagstiftning avseende produkter.

För TS finns ett stort antal sjö- och luftfartsspecifika EU-direktiv och förordningar. Då de båda trafikslagen till stor del är internationella innebär deltagandet i arbetet med standarder dels inflytande i skapandet

av regler, dels att vi kan få bättre förståelse hur reglerna ska tillämpas vilket i sin tur leder till bättre myndighetsutövning.

TS deltar även på vägsidan och järnvägsområdet. Genom att delta i arbetsgrupper inom SIS för den svenska delen av standardiseringsarbetet deltar man även indirekt på europeisk nivå.

En del av Transportstyrelsens strategi för internationellt arbete är t.ex. att myndigheten ska vara aktiva inom standardiseringen för att den svenska järnvägen inte ska drabbas av onödiga merkostnader på grund av standarder som inte är lämpliga för svenska förhållanden.

Bilaga 3

Myndigheters hänvisning till standarder i regelverket

Hänvisar myndigheten till standarder i någon vägledning eller regel, är de från allmänna råd eller föreskrifter, vilken typ av standarder hänvisar ni till?

Arbetsmiljöverket

Det förekommer att Arbetsmiljöverket (AV) hänvisar till standarder i författningar, föreskrifter och allmänna råd lite beroende på vad man vill uppnå. I några fall hänvisar AV till produktstandarder men flertalet hänvisningar gäller dock kvalitet, mätning, provning och märkning.

Elsäkerhetsverket

Elsäkerhetsverket hänvisar till svensk standard som ett sätt att uppfylla föreskrifterna i myndighetsföreskrifter för utförande och arbete på elektriska starkströmsanläggningar. För regler som överför EU-direktiv till svensk rätt sker detta automatiskt.

Konsumentverket

Konsumentverket hänvisar i förekommande fall till standarder på sidan omboende.se, märk dock att informationsansvaret i de flesta sådana fall ligger hos Boverket.

Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap

Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap, MSB, är normalt restriktiv med att hänvisa till standarder. De hänvisar direkt till standarder i enstaka fall, exempelvis i regelverket för transport av farligt gods. I vissa fall blir fastställda standarder bindande för myndigheten och utföranden i enlighet med dem måste godkännas som tillräckligt säkra för försäljning och användning. MSB kan inte påverka dessa produktområden med föreskrifter utan påverkan måste ske i själva standardiseringsarbetet.

Socialstyrelsen

I Socialstyrelsens allmänna råd finns generella skrivningar om att vid bedömning av en viss fråga ska standardiserade mätmetoder användas. I handböcker som Socialstyrelsen gett ut finns också hänvisningar till enskilda specifika standarder.

Strålsäkerhetsmyndigheten

Strålsäkerhetsmyndigheten hänvisar till standarder i föreskrifter och allmänna råd. I de allmänna råden anger de standarder som exempel på hur krav kan uppfyllas. Inom strålskyddsområdet kan det finnas krav i föreskrifter. Hänvisningar görs till såväl produktstandarder som metodstandarder.

Trafikverket

Trafikverket följer lagen om offentlig upphandling vilket innebär att tillämpliga standarder skall ligga till grund för upphandlingar av investerings- och underhållsprojekt. Vid upphandling hänvisas till föreskrifter (numer Transportstyrelsens ansvar), Trafikverkets övergripande krav, tekniska krav och beskrivningar, AMA samt Trafikverkets riktlinjer och metodbeskrivningar i övrigt. Samtliga dessa dokument hänvisar till berörda standarder i den ordning LOU och LUF kräver och i den mån standarder finns.

Transportstyrelsen

Transportstyrelsen hänvisar till olika typer av standarder (produkt-, mät- och beräkningsstandarder). Om hänvisningen görs i föreskrift eller allmänna råd beror på vad som framkommer i konsekvensutredning alternativt hur Sverige förväntas styra upp bakomliggande EU-direktiv eller förordning.

Om ni inte hänvisar till standarder i era regler, varför hänvisar ni inte till standarder och hur gör ni i stället?

Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket hänvisar normalt inte till standarder i föreskrifter, men kan det kan förekomma såväl i föreskriftstext som i allmänna råd efter noggranna överväganden och ska då vara väl motiverade.

Den huvudsakliga anledningen är att standarderna inte är fritt tillgängliga och att kostnaderna blir mycket höga. Dessutom blir hänvisningarna ofta inaktuella, och förutsätter att reglerna fortlöpande omarbetas. Arbetsmiljöverkets policy är sedan lång tid att tillämpa funktionskrav, och sedan lämna det öppet för de aktörer som berörs av kraven att själva välja det sätt de vill uppfylla kraven på.

Konsumentverket

Orsaken att Konsumentverket i övrigt inte i särdeles stor utsträckning hänvisar till rena standarder är att sådana sällan berörs i det dagliga arbetet, och inte i den tillsyn som verket bedriver.

Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap, MSB

MSB är normalt restriktivt med att hänvisa till standarder. Ett skäl är att det ligger i sakens natur att en standard kan bromsa teknikutvecklingen. Särskilt kan detta anses röra informationssäkerhetsområdet där förändringen är snabb. Ett annat skäl är att inköpet av själva standardtexten normalt innebär en kostnad i minst tusenkronorsklassen vilket är en stor kostnad att kräva av små eller medelstora verksamheter.

Trafikverket

I de fall standarder saknas (EU-, ISO-, SIS- eller andra standarder) hänvisas till vedertagna metoder, funktions- eller arbetsbeskrivningar.

Transportstyrelsen

För att en standard på sjö- eller luftfartssidan ska vara tillämplig i Sverige måste den gälla som svensk rätt. Detta sker normalt genom att den antingen gäller direkt i form av att den finns i en EU-förordning alternativt att den förs in i nationell rätt. Det sker i sin tur antingen genom att regeln publiceras i en svensk författning på svenska eller, i den mån de kriterier är tillämpliga som har satts upp i svensk normgivningspraxis, på ett annat språk vilket vanligen brukar vara engelska. Inom luftfartsregleringen finns för vissa områden också möjligheten att avvika från en standard, i den mån det funktionsbaserade kravet tas om hand på ett annat sätt.

Bilaga 4

Översyn av standarder i Boverkets regelverk

Boverket har inlett en översyn av hänvisningar till standarder i Boverkets regelverk och arbetet kommer att fortsätta under 2014.

Hänvisning till standarder i Boverkets regelverk

Det finns hänvisningar till standarder i flera av Boverkets regelverk utöver BBR och EKS. Exempel är

- Boverkets föreskrifter och allmänna råd om hissar och vissa andra motordrivna anordningar, H
- Boverkets allmänna råd om brandbelastning, BBRBE
- Boverkets allmänna råd om analytisk dimensionering av byggnaders brandskydd, BBRAD
- Boverkets föreskrifter och allmänna råd om effektivitetskrav för nya värmepannor som eldas med flytande eller gasformigt bränsle, EVP
Dessutom sker det hänvisningar till standarder i några handböcker som myndigheten ger ut. Exempel är
- Handbok för energihushållning
- Bullerskydd i bostäder och lokaler

Hänvisningar till standarder i Boverkets byggregler, BBR

Boverkets byggregler, BBR, utgör samhällets minimikrav på de tekniska egenskaper som en byggnad ska uppfylla. BBR omfattar bland annat utformningskrav och tekniska egenskapskrav för uppförande och ändringar av byggnader. BBR är därmed en central skrift i för byggandet i Sverige.

Som en del i utredningen om vilka standarder som är centrala för byggsektorn har en genomgång av standardhänvisningarna i BBR utförts. En kartläggning möjliggör även en analys av hur lättförståliga, och därmed lättillgängliga, standardhänvisningarna i BBR verkligen är. Översikten har fokuserat på

- vilka typer av standarder som BBR hänvisas till
 - hur standardhänvisningarna är formulerade
 - vilka avsnitt i BBR där standardhänvisningar är mest förekommande
- Boverkets byggregler hänvisar i senaste utgåvan till knappt 100 standarder. Dessa standarder hänvisar i sin tur till knappt 1000 standarder.

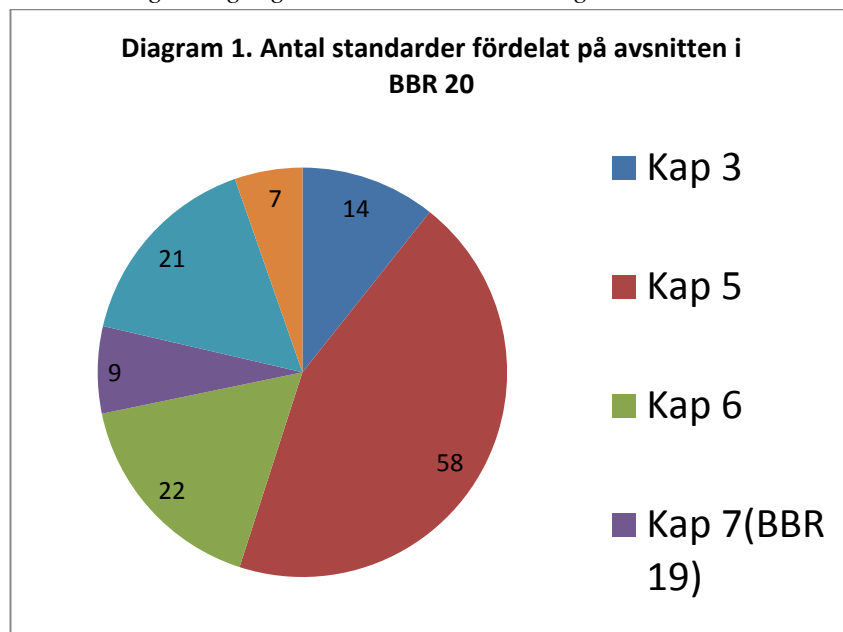
Principer för BBR-revideringar

Strategin för hänvisningar till standarder i BBR har förändrats över tiden. Mellan åren 2004 och 2012 var uppdraget att införa verifierbara funktionskrav i BBR. För att öka verifierbarheten gjordes hänvisningar till standarder i ökad omfattning för att visa på lämpliga lösningar. Strategin finns beskriven i Boverkets rapport *Principer för BBR-revideringar*¹². I rapporten står bland annat följande:

Standardiserade metoder och lösningar kan vara ett bra sätt att öka verifierbarheten hos ett krav i reglerna. Speciellt gäller detta sådana standarder som är knutna till harmoniserade standarder då dessa har gått igenom ekluten hos Boverket. /.../ Det finns produktstandarder för icke-harmoniserade produkter, systemstandarder, beräkningsstandarder samt provningsstandarder. Europeiska tekniska godkännanden kan i princip behandlas på samma sätt.

Det är inte aktuellt att stryka alla hänvisningar till standarder i regelverken. Däremot kan det finnas anledning att se över vilka standarder som det finns hänvisning till samt hur de görs.

Resultat av genomgången av standardhänvisningar i BBR

¹² Boverkets dnr 10829-1592/2003

Diagram 2. Antalet standarder av varje standardtyp i BBR 20

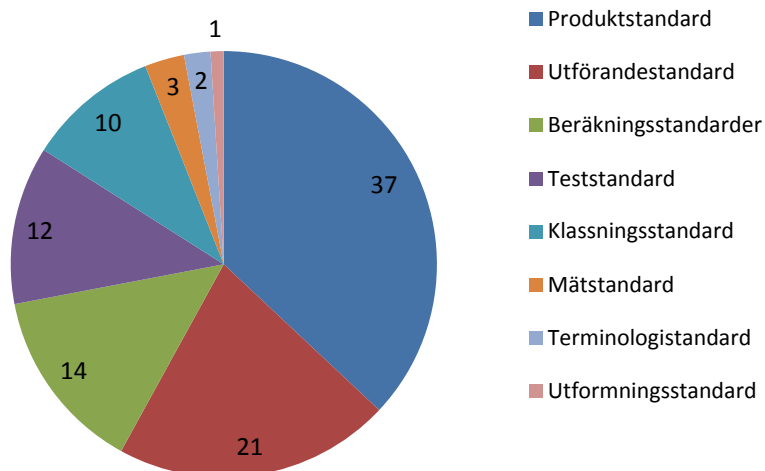
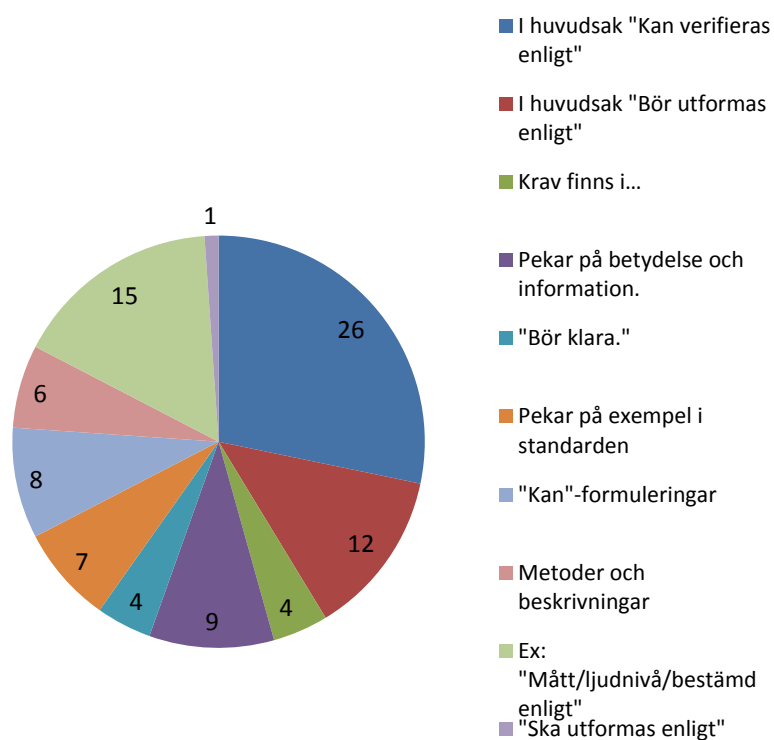

Diagram 3. Sammanställning av hur hänvisningarna till standarder i BBR 20 är formulerade

Hänvisning till standard i föreskrift eller allmänt råd

En viktig fråga är vilken juridisk status standarderna får beroende på om hänvisningen görs i en föreskrift eller i ett allmänt råd. Merparten av hänvisningarna till standarder i BBR görs i allmänna råd. Det är enbart tre hänvisningar som görs i föreskrift. Hänvisningarna på föreskriftsnivå är samtliga en del av olika definitioner och för att definitionerna av olika anledningar ska fungera och inte bli för omfattande hänvisas det till standarder.

Formuleringar av hänvisningarna till standarder i BBR

Hur hänvisningarna till standarder i BBR är formulerade varierar. I diagram 3 finns en sammanställning där likartade hänvisningar har klumpats ihop och då har tio olika formuleringar identifierats. Det kan förvirra användaren om olika formuleringar gör att vissa avsnitt framstår som mer reglerade än andra trots att det inte är menat så.

Anledningen till att variationen är så stor beror främst på att standarder har förts in i BBR vid olika tillfällen. Dessutom har olika standarder olika syften vilket också kan påverka hur en hänvisning formuleras.

Bilaga 5

Nordisk utblick

För att få mer information om hur våra nordiska grannländer arbetar med standarder inom byggsektorn har Boverket besökt Dansk Standard och Energistyrelsen i Danmark, samt Standard Norge och Direktoratet for Byggkvalitet i Norge. Boverket har också ställt skriftliga frågor till Finlands Standardiseringsförbund (Byggproduktindustrin RTT) och Miljöministeriet i Finland. SIS har fått möjlighet att svara på samma frågor som sina nordiska motsvarigheter.

Frågorna som togs upp handlade om

- hänvisning till standarder i byggreglerna,
- relation mellan myndighet och standardiseringsorganisation,
- myndigheternas deltagande i standardiseringen,
- information om standardiseringsprocessen,
- språkfrågan och översättningar,
- mindre företags deltagande och kostnader, särskilt kopplat till standardiseringsförordningen 1025/2012, samt
- vilka standarder som säljs/ används mest.

Danmark

Centrala standarder för byggsektorn

Bygglov som kopplar till byggningsreglementet, eurokoderna är upphöjda till lagnivå. Skulle varit funktionsbaserade men har blivit alltmer preciserade inom vissa områden, exempelvis inom energiområdet har det kommit många specialregler på sista tiden. Hänvisning till standarder finns både i regler och i vägledning.

I vissa fall hänvisning helt till standard, exempelvis dagsljus, där blir standarden upphöjd till lagtext. I vissa andra fall används standarderna som exempel på hur man kan uppfylla reglerna. När ändringar görs är det viktigt med konsekvensutredning för hur det påverkar industrin.

Styrningen blir skarpare gentemot DS. Det finns många nationella standarder fortfarande till exempel inom dimensionering. Försöker få bort denna typ av hänvisningar.

Hänvisningar är till specifika standarder, inga generella hänvisningar. Inte heller hänvisningar till del av standard. Hänvisningar till klasser i specifika produktstandarder (skorstenar, oljebrännare).

Hänvisningar till många SBI-anvisningar. Dessa har SBI utarbetat på uppdrag av Energistyrelsen. Inom tillgänglighetsområdet finns många sådana anvisningar. God kompetens idag inom tillgänglighet, hållbarhet och energi. 2008 skrevs hela byggreglerna om.

<http://www.sbi.dk/byggeteknik>

Tillgängliga standarder

Alla nationella annex skrivs på danska och översätts till engelska. Eurokoderna skrivs på engelska och vissa delar översätts till danska. Det är en värdering från gång till gång vad som ska översättas. De standarder som hänvisas till direkt i byggreglerna är översatta, men de som är mer i detalj översätts inte.

Det finns en speciell sida för eurokoderna: eurocodes.ds.dk. Eurokoderna är både byggnads- och anläggningskonstruktioner, så det länkas också hos Vejdirektoratet. Man rekommenderar att senaste uppdateringen hämtas från webbplatsen när den ska användas, så användaren inte råkar använda en äldre variant. Dansk Standard har publicerat en förkortad utgåva av Eurokoden på danska, men man har strukit delar som traditionellt inte är tillämpliga i Danmark och dessutom lagt till vissa kommentarer. Användarvänlig presentation, som ges ut av DS. Försäljningsstatistiken går upp på dessa och ner på eurokoderna.

Diskussion om prissättning, vem som betalar och hur stor del av företagens omkostnader en standard eller två verkligen är. Danskarna är mycket inriktade europeiskt och använder kanske inte egna branschstandarder i så stor utsträckning (eller handböcker). Kanske finns det mer nationella standarder inom facility management.

Översättning till danska viktigt för praktiska standarder, men rena provningsstandarder räknar man med används av kvalificerat laboratoriefolk som kan engelska. Det finns anställda översättare inom DS som gör en rå översättning. Den kontrolleras sedan inom huset. Den danska versionen ligger till grund för eventuella rättsliga tvister. DS inom inneklimatområdet översätts till engelska för att påverka arbetet inom Europa.

Debatten om vi kan ha regler som inte är fritt tillgängliga har hållits mer inom institutionerna än inom branschen. Eurokoderna byggdes från början in i de vanliga konstruktionsreglerna, man gick över till det nya systemet ganska smidigt.

Mindre företags inflytande i standardiseringsprocessen

Dansk standard arbetar medvetet utåtriktat och har genomfört kurser "från CPD till CPR". Är ute i ett hundratal företag, branschföreningar, rotaryklubbar, byggmässor... för att sprida "det glada budskapet". God tradition att delta i branschorganisationer. Svårt att nå de små för att de inte har tid, men en utmaning att få dem att känna att de är med i utvecklingsarbetet. Försöker delta i sådant som händer och se över

marknadsföring för att öka intresset för att delta i standardiseringen och för att få folk att förstå vilken nytta de kan ha av att delta i standardiseringen.

Deltagaravgifter delas in i två kategorier utefter hur involverad man är. I vissa fall utpekade deltagande av myndigheterna som öronmärker pengar för deltagande inom ett visst område. Det finns ca 75 små företag som deltar i 47 av 220 tekniska kommittéer, de har färre än tio anställda och därför 50 % rabatt på avgiften. Rabatter för den som köper många exemplar av någon utgåva (används exempelvis i utbildning). Nya personer får utbildning i hur arbetet går till. Aktiva i universiteten (utbildningarna), för att göra standardiseringen lite mer trendig. Nära samarbete med tekniska universitetet i Lyngby. Nätverket kan vara det bästa med att delta i grupperna (DK och NO säger samma sak), och det kan vara en morot för de små företaget. Kunskapsbreddning. Precis som hos SIS, finns det en kommentera-tjänst för standarder på remiss. Man är väldigt tydlig med vad som finns på agendan och vad som inte ska pratas om. Det hjälper till att bjuda in brett och få många deltagare som representerar olika intressen. Arbetar strategiskt för att fylla grupperna – värningspotential, rätt dynamik i grupperna?

Statens och myndigheters roll i standardiseringen

Sedan ett antal år arbetar myndigheterna med ett resultatkontrakt, ett avtal som kopplar det statliga bidraget till prioritering av uppgifter för Dansk Standard.

Även i Danmark ifrågasätts kostnader för deltagande i standardiseringsarbetet. Myndigheten pekar ut vissa kompetenser/personer som man vill ha med i standardiseringen, och betalar för deras del. Till stor del när det gäller eurokoderna. Sitter inte med själva utan pekar ut andra som deltar (och kollar att de faktiskt deltar, och utifrån nationella intressen och inte egenintresse). Får en samlad rapport från DS, med särskilda rapporter om hur det passar med regelverken (EU och DK). Man förväntar sig att de tekniska kommittéerna har koll på byggreglerna.

DS tar endast ordföranderollen om det saknas. TC350 och TC351 samlas i samma Tekniska kommitté. Någon TK har många TC, men det är svårt att hålla samman. Det är lite olika hur enkelt det är att få deltagare i de tekniska kommittéerna. I och med CPR har man fått nyintresse inom vissa områden, exempelvis skorstenar. Myndigheterna är inte med alls. Inom brandområdet finns en del gamla danska standarder som inte passar ihop med de nya europeiska. Ersättningen tar lite tid eftersom byggreglerna måste skrivas om.

Norge

Centrala standarder för byggsektorn

Byggreglerna är uppdelade på föreskrifter TEK som är funktionsbaserade regler, och vägledning VTEK som beskriver nivåer och preaccepterade lösningar. Dessa kompletteras med anvisningar som beskriver tekniska detaljlösningar/väldokumenterade lösningar, och ges ut av SINTEF. Myndigheten deltar aktivt med synpunkter på de anvisningar som tas fram (åtta möten om året).

Hänvisning till eurokoderna ligger i TEK, övriga hänvisningar till standarder i VTEK, men standarder är alltid frivilliga att använda. Standard Norge har hjälpt till att göra urvalet av vilka standarder som är relevanta att hänvisa till i reglerna. För varje avsnitt i byggreglerna, finns en allmän hänvisning till ett antal referensstandarder (direkt länk till standardiseringens försäljningssida från direktoratets webbplats).

I Norge har man inte märkt någon förändring i försäljning av eurokoder efter att de släppts gratis på svenska i Sverige. Troligen är språket så pass tekniskt att det är enklast att arbeta på sitt eget språk.

Statistiken visar att nya standarder säljer bra under en period och sedan sjunker siffrorna. De som alltid är populära handlar till stor del om byggprocessen, och relaterar till utförande och avtal. Detta speglar väl hur standarder används i Norge, där man rapporterar att just traditionen att använda standarder i stor utsträckning medför mindre konflikter i branschen (än i andra länder). Många standarder som säljs är nationella. Det verkar finnas en acceptans i branschen att man får betala för standarder.

Tillgängliga standarder

Standard Norge håller kurser i standardisering, och är ute och informerar vid konferenser mm om vad arbetet handlar om. Dessutom samarbetar man med universitet och högskolor, där förmånliga studentabonnemang gör att standarder kan användas i undervisningen. Minst ett par studenter från NTNU tas in som sommarjobbare varje år.

Standard Norge har två anställda översättare, vilket gör att man har lättare att få likartad terminologi vid översättningar än om man anlitar utomstående konsulter. Många eurokoder är översatta till norska, men ännu inte publicerade. Alla standarder som TEK/VTEK hänvisar till är inte översatta. En del översättningar helfinansieras. Vissa översättningar görs från norska till engelska för att kunna användas i samarbeten, exempelvis på nordisk nivå.

Mindre företags inflytande i standardiseringsprocessen

Deltagande i de tekniska kommittéerna är kostnadsfritt i Norge, man utgår från att deltagarna bidrar med sin tid. Det är inte svårt att få tillräcklig kompetens i kommittéerna.

Mindre företag deltar inte i speciellt stor utsträckning, utan man försöker arbeta med branschorganisationer. Även om deltagandet är gratis, medför nödvändig arbetstid en omfattande kostnad.

Statens och myndigheters roll i standardiseringen

Myndigheten deltar i standardiseringen för de mest centrala standarderna, beroende på resurser och kompetens. Den litar på att standardiseringen klarar av sitt jobb i övrigt. Upplever dock att deltagande ger ett allmänt ”godkännande” av arbetet. Remisshantering i ungefär samma utsträckning som i Sverige.

I Norge har man arbetat med standarder länge inom byggområdet, ofta genom att göra ett förarbete på branschnivå och sedan lyfta det till nationell standard genom Standard Norge. Detta gör att exempelvis (motsvarigheten till) bygg-AMA är en standardiseringsprocess idag och inte en branschutgåva. Grupperna ansvarar för att inte standarderna ska vara i konflikt med regelverket.

Myndigheten finansierar en del av verksamheten genom grundbidrag och vissa direkta bidrag till särskilda projekt. Myndigheten finns representerad i Standard Norges sektorstyren, och deltar också i kontaktmöten om prioriteringar.

Finland

Kommentar: Ej fullständigt underlag från Finland, svar saknas från den nationella standardiseringsorganisationen SFS (frågor ställda till RTT som ansvarar för byggstandardiseringen). Vi fick en rapport om förhållandet mellan regelverk och standarder, standardiseringsprocessen med mera, på finska. Beskrivningen baseras på det som inkommit från myndigheten.

Centrala standarder för byggsektorn

Diskussion om hänvisning till standarder i regelverket har förts i flera år. Grundtanken är att regelverket bör vara tillgängligt utan kostnad vilket i så fall skulle inkludera standarderna. Detta gäller synnerhet sedan EU:s byggproduktförordning trädde i kraft, som gör att de harmoniserade standarder är nu obligatoriska, och att det är omöjligt att använda dessa utan att använda sig av normativa referensstandarder.

Diskussionen om finansiellt ansvar för tillgång till standarder förs mellan olika institutioner i regeringskansliet. Eftersom det anses svårt att utveckla bra regler utan att hänvisa till standarder, har utvecklingen hållits tillbaka under lång tid. Byggreglerna kommer att skrivas om eftersom de inte ännu hänvisar till de harmoniserade standarderna.

Tillgängliga standarder

Språkfrågan är central i Finland. Två personer har till och med framfört klagomål till den riksdagens justitieombudsman i frågan. Svaret därifrån är ett uttalande om att

”...det är problematiskt att standarderna inte i likhet med andra författningar offentliggörs på alla EU:s officiella språk, och alltså inte heller på finska eller svenska. Standarderna är nämligen förpliktande för aktörerna inom byggbranschen efter att de offentliggjorts... ..betonar att myndigheterna på den nationella planet ska se till att de aktörer som är bundna av standarderna får i Finland tillräcklig information om standardernas innehåll på Finlands båda nationalspråk. Detta är viktigt för att rättskyddet inom byggbranschen ska tillgodoses på ett jämnt sätt och för att språkliga faktorer inte ska utgöra faktiska hinder för t.ex. laglig näringsutövning...”

Justitieombudsmannen kommer troligen att lyfta frågan på europeisk nivå. Samtliga eurokoder utom en är översatta till finska, liksom de flesta harmoniserade byggproduktstandarderna.

Statens och myndigheters roll i standardiseringen

Myndigheterna har mycket begränsade möjligheter att delta i standardiseringen, men har gott samarbete med standardiseringsorganen.

Sverige

Kommentar: beskrivningen utgår från den information som fått från den nationella standardiseringsorganisationen SIS.

Centrala standarder för byggsektorn

Byggområdet är ett stort problem om man jämför med andra standardiseringsområden, och kulturen säger att det ska vara gratis. Det säger man även internationellt. Regelsystemet inom byggområdet är komplext. Relationen mellan olika källor till information är inte alltid klar, det gäller regler, byggtjänsts AMA, standardiseringens bygghandlingar etc. Det kommer nya relevanta publikationer nästan varje vecka inom området. Det vore en förenkling att samordna de olika källorna.

Tillgängliga standarder

Det finns inte mycket att återkoppla vad gäller Eurokoder, det har inte rapporterats några driftsproblem. SIS abonnemangsavtal blir påverkade, och det har blivit en del diskussioner med de kunderna för att kunna hitta tekniska lösningar som fungerar. Gentemot CEN fanns irritation för ett år sedan i styrelsen, då det talades om att Sverige skulle börja ge ut eurokoderna gratis. Efter att missförståndet retts ut, och alla fått klart för sig att det handlade om avtal var det inte några problem. En undergrupp i CEN/CENELEC har diskuterat frågan och förevisats tjänsten.

Det pågår diskussion i branschen för att ansöka om pengar för att undersöka hur (inte om) eurokoderna har fördyrat byggandet.

SIS håller på att göra strategiska bedömningar av vilka standarder som ska översättas. Centralisering av funktionen som beslutar om vad som är lämpligt/vettigt att översätta, önskemål kan komma in från kommittéerna eller från användarna. Det finns ett avtal med en översättningsbyrå, som bygger en databas och utökar kompetens utifrån SIS behov.

Översättningar kan vara ganska svårt, i synnerhet ju mer specifika texterna är. Det har förekommit exempel där externa översättare gjort ett så undermåligt arbete att översättningen i slutänden blev mycket dyrare än om experterna i den tekniska kommittén själva hade gjort översättningen. Inom SIS har också diskuterats egna översättare. Kvalitetssäkringen ligger alltid hos den tekniska kommittén.

Inte så stort behov av översättning av nationella standarder till engelska, för vi har ganska få sådana (SS-standarder). Ambition att utöka svensk standard för att kunna spela in på CEN- eller ISO-nivå.

Branschen och Boverket har efterfrågat ett verktyg för att kunna identifiera vilka byggproduktstandarder som är harmoniserade, och deras omfattning, samt att lättare kunna hitta rätt standard. Det är viktigt nu när CE-märkning med hjälp av harmoniserad standard blivit obligatoriskt i hela Europa. SIS rapporterar att ett verktyg för att presentera sorterade standarder efter mandat snart kommer i betaversion, det har tagit lite tid eftersom man vill att det ska kunna användas även för andra regelverk än byggproduktförordningen. Resultatet kommer att bli en onlinetjänst, kopplat till e-nav.

Mindre företags inflytande i standardiseringsprocessen

SIS medlemmar är till 80-90 % ur denna grupp, om man går efter EU-definitionen av SMEs, små och mellanstora företag, så omfattas de med upp till 250 anställda. Majoriteten av kunderna kan inte särbehandlas.

Kommenteratjänsten har öppnat för små företag att se vad som pågår. Trend i östra Europa att förstatliga standardiseringsorganisationen. Många återrapporteringskrav läggs på de organisationer som fungerar.

Det finns beskrivet på sis.se hur kommittéerna arbetar, rättigheter och skyldigheter för deltagare med mera. Utbildning för nya deltagare. Inga bidrag finns för små företag, men det finns för konsument- och arbetstagarorganisationer. Konferenser och mässor, deltar för att marknadsföra samarbete. Sprider information i lite olika sammanhang, även exempelvis utbildning för Trafikverket.

Har del i utbildningen vid KTH och högskolan Södertörn, men inte vid övriga högskolor i landet.

Mallen för rapportering enligt 1025/2012 är inte klar. Standardiseringsförordningen har medfört en hel del extrakostnader för SIS och ”de andra standardiseringsorganisationerna i nordväst”. Branschorganisationerna har viktiga roller att identifiera vilka behoven är.

Statens och myndigheters roll i standardiseringen

Samarbetet mellan SIS och Boverket är bra men kommittéerna och ledningen ser ett problem med att myndigheterna inte alltid är med i arbetet med harmoniserad standard. Det blir obalans om inte myndigheten är representerad (gäller inte bara Boverket). När standarder blir del av regelverket ställer det krav på myndigheterna och standardernas kvalitet.

SIS ser att myndighetens roll är att bevaka att standarder inte strider mot det nationella regelverket, att kunna berätta för kommittéerna hur regelverket kommit till, syftet och vad som menas egentligen.

Troligen blir det färre tekniska kommittéer i framtiden, enklare modeller för deltagande och avgifter.

Regeringen skickar genom UD pengar och direktiv till Sveriges standardiseringsförbund, SSF, som skickar vidare till medlemsorganisationerna SIS, SEK och ITS. Inga öronmärkta pengar, utom för miljörelaterat arbete och särskilda sekretariat. SIS är en stor del, över 90 %, inom SSF. En fjärdedel av medlen är styrda, och dessa pengar motsvarar 8 % av SIS budget. SIS anmärker att det vore enklare om pengarna vore villkorade och öronmärkta i större.

Tekniska rådet är rådgivande till SIS ledning, och kommer att ta en mer strategisk roll i fortsättningen. Det är bekymmersamt att förhandling av direktiv kommuniceras mer öppet i andra länder än i Sverige. Den som först anmäler att ta sekretariatet får det, och där missar Sverige ganska ofta möjligheter att påverka, rapporterar SIS.

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona

Besök Karlskrona: Drottninggatan 18

Besök Stockholm: Norrlandsgatan 11

Telefon: 0455-35 30 00

Webbplats: www.boverket.se